

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

MEZINÁRODNÍ STUDIA-DIPLOMACIE

**Analýza a porovnanie znakov a medzinárodnej
reakcie na referendum o nezávislosti Katalánska
a Škótska**

Autor: Boris Varga

Vedúci práce: Ing. Jan Martin Rolenc, Ph.D.

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracoval samostatne s použitím uvedených zdrojov

V Prahe dňa

.....
podpis študenta

Podakovanie:

Na tomto mieste by som sa rád podakoval pánovi Ing. Janovi Martinovi Rolencovi, Ph.D. za vedenie práce, ochotu, trpezlivosť a cenné rady a pripomienky počas jej spracovania.

Obsah

Úvod	1
1. Historické špecifiká a kampaň za nezávislosť v Katalánsku a Škótsku	3
1.1. Katalánsko	3
1.2. Škótsko.....	6
1.3. Súčasné hnutia za nezávislosť v Katalánsku a Škótsku	9
2. Právo na sebaurčenie a secesia z hľadiska medzinárodného práva.....	12
3. Porovnanie referend v Škótsku a Katalánsku	15
3.1. Referendum o nezávislosti Škótska z roku 2014	15
3.2. Referendum o nezávislosti Katalánska z roku 2017	21
3.3. Porovnanie referend	25
4. Reakcie medzinárodných aktérov	27
Záver	32
Zoznam použitej literatúry.....	35
Primárne zdroje.....	35
Odborné zdroje	37
Internetové zdroje	39

Úvod

Škótsko a Katalánsko sú v Európe asi najznámejšími príkladmi tzv. „národov bez štátu“, skupiny obyvateľstva štátu etnicky odlišnej od väčšiny populácie, ktorá nedisponuje vlastným štátnym zriadením. Oba regióny majú dlhú a bohatú históriu, vlastnú kultúru, ktorá sa líši od kultúry ich štátu, a oba zažívajú v súčasnosti obdobie ekonomickej prosperity. Spája ich aj snaha o osamostatnenie sa a vytvorenie vlastného štátneho zriadenia. V oboch prípadoch sa toto úsilie začalo prejavovať už relatívne dávno, v posledných rokoch však výrazne nabralo na intenzite.

Problematika Katalánskeho boja o nezávislosť ma začala zaujímať počas môjho výmenného pobytu v Barcelone. Strávil som tam štyri mesiace, počas ktorých sa secesionisti dostali najbližšie k naplneniu svojho cieľa od roku 2010. Ich úsilie však viedlo k vyhroteniu situácie, od násilnej reakcie španielskej polície počas dňa konania referenda až po zatknutie katalánskych politických lídrov a zrušenie autonómie Katalánska prostredníctvom článku 155 Španielskej Ústavy. Mal som možnosť sledovať dianie a náladu Kataláncov v týždňoch vedúcich k hlasovaniu, počas neho aj reakciu ľudí po referende na konanie ich vlastných aj španielskych politických špičiek. Veľmi ma mňa zapôsobil pokoj, ktorý si Katalánci udržali pri demonštráciách aj po policajnom zásahu a zatknutí ich lídrov. Bol to práve ten dôraz na mierumilovné a pokojné správanie pri demonštráciách spolu so širokým zapojením celého regiónu na procese, či už na strane požadujúcej plnú samostatnosť, väčšie právomoci alebo na opačnej strane, bojujúcej za zotrvanie v Španielsku, vďaka ktorému som sa rozhodol tejto problematike venovať hlbšie.

Na porovnanie som si vybral Škótsko, pretože má s Katalánskom veľa spoločného čo sa týka snahy o osamostatnenie sa. Oba regióny sú na európske pomery relatívne bohaté, so vzdelanou populáciou a vlastnými politickými štruktúrami. Rovnako Katalánci ako aj Škóti majú vlastnú kultúru, jazyk, tradície a históriu, ktoré všetky sú odlišné od tých patriacich ich štátu. Oba tieto štáty zároveň sú členmi Európske Únie, ktorá mala nezanedbateľný vplyv na ich boj o samostatnosť.

Prvým cieľom práce je opísať spoločné a rozdielne znaky referend v Škótsku z roku 2014 a v Katalánsku z roku 2017. Zameriam sa na okolnosti, ktoré viedli k vzniku oboch secesionistických hnutí, argumenty oboch strán, postavenie oboch regiónov v rámci štátu, porovnanie ich výsledkov a faktory, ktoré naň mali vplyv. Druhým cieľom je potom porovnať reakciu medzinárodných aktérov, s dôrazom na reakciu EÚ, na oba prípady.

Pri písaní som s ohľadom na aktuálnosť témy čerpal informácie z primárnych prameňov, hlavne ústavných zákonov a tlačových vyhlásení vlád a medzinárodných organizácií, ako aj z odborných publikácií a publicistických zdrojov v období pred a počas konania referend.

Práca je rozdelená na štyri hlavné kapitoly. V prvej kapitole sa budem venovať historickému pozadiu snahy o nezávislosť oboch území, rovnako ako ich odlišnému vývoju oproti zvyšku krajiny. V druhej kapitole opíšem teóriu práva národu na sebaurčenie v rámci štátu s použitím konkrétnych prípadov. Tretia kapitola bude venovaná analýze referend v Škótsku a Katalánsku, okolnostiam ktoré k nim viedli, kampaní strán bojujúcim za zotrvanie a odchod, analýze oboch výsledkov a ich legality z hľadiska vnútroštátneho práva. V nadväznosti na to, vo štvrtej kapitole porovnam reakcie medzinárodnej komunity, s dôrazom na reakciu Európskej Únie, na oba prípady.

1. Historické špecifiká a kampaň za nezávislosť v Katalánsku a Škótsku

Katalánsko aj Škótsko sú oba súčasťami zvrchovaných štátov, Španielska a Veľkej Británie, známymi pluralitou kultúr. Škótsko je do veľkej miery samostatná krajina nachádzajúca sa v politickom zväzku nazývanom Spojené kráľovstvo, spolu s Anglickom, Walesom, Severným Írskom a ďalšími územiami.

Katalánsko je jednou zo 17 autonómnych regiónov tvoriacich Španielsko. Na rozdiel od ostatných regiónov sa Katalánsko teší väčšej miere kultúrnej, ekonomickej a politickej autonómii, jej pozícia v Španielsku je však odlišná od Škótskej v Spojenom kráľovstve

Oba národy sa v posledných rokoch výrazne usilovali o vytvorenie samostatného štátneho celku. Oba oplývajú jedinečnou kultúrou, ktorá je odlišná od prevažujúcej kultúry územia, na ktorom sa nachádzajú. V tejto kapitole stručne opíšem historické a kultúrne odlišnosti oboch regiónov a ich independistické snahy posledných rokov.

1.1. Katalánsko

Oba regióny, Katalánsko aj Škótsko, si prešli spoločnou historickou etapou, ktorou bola Rímska okupácia. Pred nimi územie dnešného Katalánska obývali Kartáginci, Feničania, a ešte pred nimi rozličné keltské a Iberijské kmene¹, boli to však práve dobyvačný Rimania, ktorý založili osídlenie Barcino, dnešnú Barcelonu². Rimania si časom podrobili takmer celý polostrov a silno ovplyvnili Katalánsku, ako aj Kastílsku kultúru, jazyk a spoločnosť³. Po rozpade Rímskej ríše moc nad územím prebrali Vizigóti, ktorý zjednotili národy, vylepšili existujúce rímske zákony a vládli neprerušovane až do doby, kedy na polostrov vstúpili Moslimovia⁴.

¹ Trueta, J. *The Spirit of Catalonia*. New York : Oxord University Press, 1946. s. 6.

² Ramos, J. (2016). La Barcino romana: el retiro de las legiones cántabras. Cit. 10. Február 2018. Dostupné na Interneti: <http://lugaresconhistoria.com/barcino-romana-barcelona>

³ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. London : Methuan Publishing Ltd, 1933. s. 8-9. 0404014798 9780404014797.

⁴ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 1. s. 4.-6.

Prapočiatky Katalánska môžeme hľadať v takzvanej Španielskej pohraničnej marke. Bol to hraničný pás kresťanských grófstiev medzi Umayyadským kalifátom a Franskou ríšou, ktoré boli priamo podradené Franskému cisárovi. Systém nárazníkových štátov na rozhraní Franskej ríše bol vynálezom Karola Veľkého a slúžil na obranu proti susedným kráľovstvám a produktívne využitie územia⁵. Pôvodne spadali pod správu Frankov, postupom času však moc ríše upadala a jednotliví vládcovia si dokázali presadiť nezávislosť. Okolo roku 877 spojil gróf Wilfred Chlpatý susedné grófstva do Barcelonského panstva, predchodcu moderného Katalánska⁶.

V 7 storočí prvýkrát zavítali na Iberijský polostrov Moslimovia⁷. Následná okupácia Španielska trvala približne 700 rokov a veľmi výrazne ovplyvnila budúci vývoj nielen krajiny, ale aj celej Západnej Európy. Vplyv arabskej kultúry v Katalánsku nebol až tak veľký ako v iných častiach polostrova (napríklad na juhu v Andalúzii), počas tohto obdobia však nepriamo došlo k rozvetveniu Katalánskej a Kastílskej kultúry. Kým v kráľovstvách Kastílie a Leónu došlo pod vplyvom Reconquisty k osvojeniu rytierskych ideálov cti, cnosti, odvahy a náboženského zápalu, podiel Aragónskeho kráľovstva (ktorého súčasťou bolo Katalánsko) na spätnom dobývaní územia od Maurov bol menší a namiesto toho sa kráľovstvo sústredilo na obchod a expanziu na východ. Na vrchole svojej moci patrili korune okrem územia rozprestierajúceho sa od juhu Francúzska až po časť Murcie na juhu Španielska aj Baleárske ostrovy, Sardínia, Korzika, Sicília, Aténske grófstvo a Neapolské kráľovstvo, pokrývajúce vyše polovicu Talianska⁸. Veľkú zásluhu na tom mal James I. Dobyvateľ, kráľ Aragónu, gróf Barcelony a jedna z najdôležitejších historických osobností regiónu, ktorý tiež založil tiež zbierku práv, ustanovil Katalánčinu ako úradný jazyk krajiny a významne podporoval umenie a vzdelanie⁹. Aragón teda nielenže podporoval obchod a významné prístavné mestá v Španielsku, ale zároveň mal priamo pod kontrolou krajiny na oboch koncoch Stredozemného mora.

Čo sa týka poddaných a ľudí na úplnom spodku spoločenského rebríčka, ich život bol v dôsledku veľkého množstva rozličných zvykov a menšej centralizácii moci oveľa ťažší v

⁵ Sholod, B. *Charlemagne in Spain: The Cultural Legacy of Roncesvalles*. s.l. : Librairie Droz, 1966. s. 44-46. 2600034781, 9782600034784.

⁶ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 2. s. 5.

⁷ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 2. s. 2.

⁸ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 10.

⁹ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 6.

Aragóne a konkrétne v Katalánsku než v Kastílii. Poddaní boli spätý s pôdou, do takej miery že predaj zeme šľachticovi znamenaj aj predaj človeka, ktorý ju obrábal. Zhruba dve tretiny územia Katalánska boli v rukách rozličných rytierov, šľachty a cirkevných skupín a rovnako aj ľudia, ktorí na tomto území žili a kvôli existencii komplikovaného systému rozličných zvykov, povinností a nárokov zo strany zemepánov boli títo ľudia zaťažení podstatne viac ako v iných častiach Španielska. Táto situácia zvyšovala napätie medzi vyššou a nižšou šľachtou a poddanými, ktoré vyvrcholilo medzi komplexným konfliktom, do ktorého sa zapojila aj Koruna s cieľom obmedziť moc aristokracie. Výsledkom tohto konfliktu bol úpadok moci šľachty a nárast vplyvu Koruny a nižších vrstiev spoločnosti¹⁰. Boli to práve mestá a obce ktoré v tomto období dosiahli vrchol svojej moci. Najdôležitejšie z nich, Barcelona, sa dokázalo silou vyrovnáť talianskym mestským štátom a predstavovalo ich hlavnú konkurenciu v rámci obchodu s ostatnými krajinami Stredozemného mora. Mesto bolo riadené komplexným systémom orgánov, malo svoj vlastný parlament a legislatívny orgán Cortes, nezávislý od toho v Aragóne a rozsiahle práva a privilégia¹¹.

Úpadok Katalánska prišiel po spojení dvoch najväčších španielskych kráľovstiev sobášom Izabely Kastílskej a Ferdinanda Aragónskeho v roku 1492. Na jednej strane sa kráľovský pár usiloval o centralizáciu moci a Katalánsko prišlo o mnohé zo svojich privilégií¹². Na druhej strane, po objavení Ameriky odtiaľ začalo Španielsko prevážať veľké množstvá tovaru, čo spôsobilo rozvoj prístavných miest na pobreží Atlantiku a význam Stredomorského obchodu a Barcelony upadol¹³. V roku 1714, po skončení vojny o španielske dedičstvo, v ktorej sa Aragónske kráľovstvo postavilo na stranu porazeného arcivojvodu Karola, nový španielsky kráľ Filip V. vo svojej zbierke vyhlásení Nové zriadenie zrušil všetky predošlé autonómne Katalánske inštitúcie a práva vrátane práva na používanie Katalánčiny ako úradného jazyku a Katalánsko dostalo pod centrálnu správu Kastílie¹⁴. Treba ešte dodať že čo sa týka jazyka, napriek tomu, že bol zákaz používať ho v úradnom styku, bol stále používaný, predovšetkým na vidieku. Vďaka tomu Katalánčina nevymrela a bolo možné sa k nej vrátiť po konci Španielskej občianskej vojny.

¹⁰ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 17. s. 4.-5.

¹¹ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. k. 17. s. 5.-6.

¹² Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. e. s. 1

¹³ BBC. (14. Máj 2018). *Catalonia profile - Timeline*. Cit. 12. Február 2018. Dostupné na Internet: BBC News: <http://www.bbc.com/news/world-europe-20345073>

¹⁴ Chaytor, H. J. *A History of Aragon and Catalonia*. e. s. 1.

Katalánsko a Baskicko zohrali dôležitú úlohu počas občianskej vojny. Katalánsko bolo jednou z komunit, ktoré fašistická armáda dobyla ako posledné. V tej dobe bol región z veľkej časti kontrolovaný anarchistov, komunistov a socialistických družstiev, pod vedením skupín ako Národná Konfederácia Práce (CNT) a Iberijská Anarchistická Federácia (FAI). Väčšina obchodov a výrobných podnikov bola kolektivizovaná a spravovaná robotníckymi družstvami¹⁵. Barcelona sa ako posledná bašta republikánskej armády postavilo Francovi tvrdo na odpor, nakoniec však dôsledkom vnútorných nezhôd medzi anarchistami a komunistami a lepšej vyzbrojenej a zahraničím podporenej fašistickej armády padla 26. Januára 1939 a spolu s ňou aj zvyšok Katalánska a republikánskeho odporu.¹⁶

1.2. Škótsko

Historicky sú Škóti a Angličania úplne odlišné národy. Kým predkovia súčasných Angličanov boli Britoni a Anglosasi, Škóti pochádzajú z keltských kmeňov, ktoré sa neskôr rozšíril po takmer celej Európe. Spoločná história Škótska a Anglicka začala až v roku 1603 spojením Anglickej a Škótskej koruny¹⁷, dovtedy sa Škótsko vyvíjalo samostatne ako nezávislý štát s vlastnou osobitou kultúrou, symbolmi a jazykom. Navyše ani po vzniku únie nebol vzťah medzi týmito dvoma krajinami vždy harmonický a Škótsko, rovnako ako Katalánsko a mnohé iné prípady nezabudlo na svoje dedičstvo a nikdy sa úplne neasimilovalo.

Ako som už spomenul, pradávnymi predkami Škótov boli Kelti. Keltské kmene začali osídľovať Britské ostrovy približne v 8. storočí p.n.l.¹⁸. Boli to skupiny pastierov a bojovníkov, ktorí sa združovali na základe rodinných väzkov¹⁹. Okolo roku 79 n.l. došlo ku kontaktu medzi obyvateľmi Británie a Rimanmi. Rímska okupácia sa však sústredila na juhu a strede Veľkej Británie (vtedy nazývanej Albion), Škótsko ostalo okrem najjužnejšej

¹⁵ Bolloten, B. (1991). *The Spanish Civil War: Revolution and Counterrevolution*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.

¹⁶ Herrera, J. M. (2012). Spanish Civil War (1936--1939). In G. Martel, *The encyclopedia of war*. Hoboken: Wiley.

¹⁷ Wormald, J., Armitage, D., Boardman, S., Brown, M., Forsyth, K., & others (2005). *Scotland A History*. New York: Oxford University Press.

¹⁸ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 10.

¹⁹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*. s.l. : Nakladatelství Lidové Noviny, 1978. s. 13.-14. 8071060844.

časti takmer nedotknuté²⁰. Kým na juhu Rimania stavali mestá, cesty a romanizovali pôvodných obyvateľov, na severe sa rozširovali lúpežné kmene Piktov²¹. Nakoniec boli tieto dva svety rozdelené Hadriánovým valom.

Od 3. storočia začalo v Rímskej ríši dochádzať k nepokojom, na riešenie ktorých boli cisári nútení použiť všetku svoju vojenskú silu vrátane tej v Británii. Po tom, čo ostrovy ostali bez ochrany, vpadli do nich saské kmene²². Tie sa neskôr rozšírili po väčšine územia Británie a vytvorili samostatné kráľovstvá, ktoré bojovali ako medzi sebou tak aj s hrozbami z Franskej ríše, vikingskými nájazdmi a susedmi zo severu, Piktmi.

Koncom 9. storočia sa objavujú prvé zmienky o kráľovstve Alba a prvom Škótskom kráľovi Kennethovi MacAlpinovi. Podľa mnohých historikov MacAlpin asimiloval kráľovstvo Piktov do Škótskeho kráľovstva, čím vytvoril jednotné kráľovstvo Alba, predchodcu dnešného Škótska, podľa iných však Piktská kultúra prežila približne až do roku 900. V tomto období tiež dochádza k rozvoju spoločnej kultúry, predovšetkým z dôvodu udržania stability v kráľovstve pred nepriateľmi zvonku. Postupne došlo k zániku Piktského jazyka a namiesto neho sa začala používať Galčina, ktorej varianty prežili do dnešného dňa²³.

Škótsko ako samostatný štát vzniká počas 12. a 13. storočia. Približne od roku 1100 dochádza k expanzii jednotného Normandského Anglicka, zatiaľ čo Škótsko, Írsko a Wales ostávajú rozdelené medzi malé kráľovstvá. Po roku 1286 však na Britských ostrovoch vedľa Anglicka a napriek všetkej jeho snahe vzniká moderné Škótsko²⁴. Vznik novej politickej entity sprevádzal vznik ucelenej národnej identity, ktorá však ostala otvorená svetu. „*Narozdiel od Walesu a Írska, (v Škótsku) neexistoval problém preniknutia kolonialistických Anglo-Normanských enkláv, ani vzniku inštitucionalizovaného rozkolu medzi Angličanmi a „necivilizovanými Inými“*“²⁵. Francúzi, Flámovia aj Normani sa začlenili do obyvateľstva, osvojili si Škótsku identitu a verne ju obraňovali v období početných vojen, ktoré nasledovalo.

²⁰ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 12.

²¹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*. s. 19.-21.

²² Maurois, A. *Dějiny Anglie*. s. 23.-25.

²³ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 32.-34.

²⁴ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 38.

²⁵ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 67.

Novovzniknuté kráľovstvo sa krátko po svojom vzniku zaplietlo do série vojenských konfliktov so svojím susedom na juhu. „*Konflikt mal korene v snahách Edwarda Prvého Anglického ustanoviť svoju osobnú nadvládu nad Škótskom a panovníci z Anglicka v neskorom Stredoveku nikdy úplne neopustili svoje nároky na trón severného kráľovstva.*“²⁶ Toto obdobie sa delí na 2 hlavné vojny, kolektívne nazývané Vojny o Škótsku nezávislosť. Najznámejšie osobnosti stredovekého Škótska, William Wallace a Robert Bruce, viedli malé skupiny zle vyzbrojených poddaných proti neporovnateľne silnejším a početnejším anglickým armádam a často vyhrali²⁷. Anglicku sa Škóťov nikdy nepodarilo úplne podrobiť, všetky snahy o výhru predstavovali neúnosnú záťaž na rozpočet v dobe napätia s Francúzskom a v roku 1357, po takmer bola Škótsku uznaná nezávislosť od Anglickej koruny²⁸.

Koncom 16. storočia došlo k situácii, kedy Anglický trón nemal vhodného dediča. Anglická šľachta sa preto obrátila na Jamesa VI., ktorý vládol v Škótsku²⁹. Tak sa v roku 1603 spojili kráľovstvá Škótska a Anglicka, v rámci ktorej si však Škótsko zachovalo samostatný parlament a postavenie. Ani jeden z členov nebol s týmto zväzkom spokojný a po jeho smrti a nastúpení jeho syna, Charlesa Prvého, na trón, prepukol na ostrovoch nový konflikt.³⁰ Cirkevný spor a kritika kráľovho despotickeho štýlu vládnutia vyústili do Anglickej občianskej vojny, ukončenou až víťazstvom republikánskej armády Olivera Cromwella vo Worcesteri a pripojením Škótska do Commonwealthu.³¹ Časté vojny, ekonomická kríza, neúspešný pokus o založenie kolónie v dnešnej Paname a séria vzájomne nepriateľsky ladených parlamentných ediktov, to všetko viedlo Škóťov k zdráhavému podpisu Zmluvy o únii. V roku 1707 sa Anglicko a Škótsko spojilo do Spojeného kráľovstva.³²

²⁶ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 69.

²⁷ BBC. *The Wars of Independence*. 2014. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: http://www.bbc.co.uk/scotland/history/articles/the_wars_of_independence/

²⁸ Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 71.

²⁹ The National Library of Scotland *James VI and the Union of Crowns*. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: <https://digital.nls.uk/unionofcrowns/index.html>

³⁰ The UK Parliament *The evolution of Parliament*. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/>

³¹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*. s. 274.-288.

³² Wormald, J. & others *Scotland A History*. s. 141.-144.

1.3. Súčasné hnutia za nezávislosť v Katalánsku a Škótsku

V roku 2006, 31 rokov po skončení diktatúry Francisca Franca a obnovení demokracie v Španielsku predložil parlament Katalánska na schválenie Španielskemu parlamentu upravený štatút autonómie, prisudzujúci regiónu rozšírené kultúrne, politické a ekonomické právomoci. Stalo sa tak dva roky po voľbách, v ktorých zvíťazil José Luis Zapatero s ľavicovou stranou práce (PSOE), aj vďaka tomu, že prisľúbil podporu pre rozšírenie právomocí Katalánska. Štatút bol počas parlamentného rokovania značne pozmenený a zbavený kľúčových bodov, nakoniec bol však prijatý so 73,9% v referende. Takmer vzápätí po prijatí však Španielska pravicová populárna strana (PP) štatút napadla pre spornosť s ústavou a predniesla pred Ústavný súd, ktorý ho po štyroch rokoch opätovne pozmenil a znovu vyhlásenia najdôležitejšie pre Katalánsko ako uznanie štatútu národa, povýšenie Katalánčiny na úroveň Španielčiny a fiškálnych právomocí. Pre Kataláncov bolo rozhodnutie súdu po rokoch čakania veľké sklamanie a práve v tomto roku, po dekádach pokoja a stability, začala výrazne viac rásť túžba po vytvorení vlastného samostatného štátneho zriadenia.

Reakcia na rozhodnutie súdu jasne odzrkadľovala náladu Kataláncov. Krátko po vyjadrení sa viac ako milión ľudí zúčastnilo demonštrácii v Barcelone³³. Znechutenie z Madridu umocnené hospodárskou krízou viedlo k nárastu počtu secesionistov a po víťazstve vo voľbách v roku 2012 sa ľavicová koalícia strán Katalánskej republikánskej ľavice (ERC) a Konvergenzie a Únie (CiU) dohodli na vyhlásení referenda o nezávislosti o dva roky neskôr. Katalánsky parlament sa ďalej pokúsil legitimizovať referendum vydaním tzv. Vyhlásenia Suverenity a Práva na Výber Kataláncov v roku 2013³⁴, to však bolo ústavným súdom najprv pozastavené a neskôr vyhlásené za protiústavné, a teda neplatné³⁵. Súd takisto označil za protiústavné plánované referendum, ktoré preto bolo zmenené z referenda

³³ The CNN Wire Staff. More than 1 million protest court ruling in Barcelona. CNN. 11. Júl 2010. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: CNN:

<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/07/11/spain.protests/index.html>

³⁴ Generalitat de Catalunya *Resolution 5/X of the Parliament of Catalonia, adopting the Declaration of sovereignty and right to decide of the people of Catalonia*. Barcelona : s.n., 23. Január 2013.

³⁵ Villanueva, N. (2014). El TC tumba por unanimidad la declaración soberanista de Mas. ABC. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: <http://www.abc.es/espana/20140325/abci-declaracion-soberanista-201403251818.html>

o nezávislosti na neoficiálne a nezáväzné hlasovanie³⁶. Hlasovania sa zúčastnilo približne 37% voličov³⁷, z ktorých 80% odpovedalo áno na obe otázky, *Chcete aby sa Katalánsko stalo štátom? A Ak áno, chcete aby bol tento štát nezávislý?*³⁸ O tri roky neskôr bol vtedajší Katalánsky prezident Artur Mas za usporiadanie hlasovania Ústavným súdom potrestaný zákazom vykonávania verejnej funkcie na dva roky a pokutou 36 500 eur³⁹. Nálada v regióne však už bola jasná a nedala sa ďalej ignorovať.

V roku 2016 prevládli nezhody v koalícii a Mas bol nútený odstúpiť. Ako svojho nástupcu si vybral bývalého starostu mesta Girona Carlesa Puidgemonta⁴⁰. Pod jeho vedením pokračovali separatistické snahy ešte intenzívnejšie až do ich vyvrcholenia v podobe referenda z Októbra 2017, ktorému sa budem venovať v nasledujúcich kapitolách.

Strojcom moderného hnutia za nezávislosť Škótska je národná politická strana SNP (*Scottish National Party*). Vznikla v roku 1934 spojením Národnej strany Škótska a Škótskej strany⁴¹. Od počiatku musela strana čeliť vnútorným problémom a nedokázala nájsť uplatnenie na politickej scéne až do začiatku 70. rokov 20. storočia. Zlom prišiel v doplňujúcich voľbách do parlamentu v roku 1967, kde Winnie Ewing z SNP porazila Labour kandidáta Alexandra Wilsona, čím strana po vyše tridsiatich rokoch získala zastúpenie v parlamente⁴². Pokles medzinárodného postavenia Británie a objavenie ropy v Severnom mori neďaleko pobrežia Škótska výrazne ovplyvnili rast národného cítenia, spolu s ktorým rástol aj počet voličov

³⁶ Kassam, A. (14. Október 2014). Catalonia to hold unofficial poll instead of independence referendum. *The Guardian*. Cit. 20. Február 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/14/catalonia-calls-off-november-independence-referendum>

³⁷ Charlemagne. (10. November 2014). Catalonia's independence vote Yes and no. *The Economist*. Cit. 20. Február 2018. Dostupné na Internet: <https://www.economist.com/blogs/charlemagne/2014/11/catalonias-independence-vote>

³⁸ Výsledky Hlasovania o budúcnosti Katalánska z roku 2014, Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.participa2014.cat/resultats/dades/ca/escr-tot.html>

³⁹ Jones, S. (13. Marec 2017). Catalan ex-president Artur Mas barred from holding public office. *The Guardian*. Cit. 16. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/01/dozens-injured-as-riot-police-storm-catalan-ref-polling-stations>

⁴⁰ Burchard, H. v. (1. Október 2013). New Catalan president wants independence within 18 months. *Politico*. Cit. 16. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.politico.eu/article/new-catalan-president-carles-puigdemont-spain-independence/>

⁴¹ Broughton, D. *Scottish National Party*. s.l. : Encyclopædia Britannica, inc., 2017.

⁴² Technicky prvýkrát získala strana kreslo v parlamente už v roku 1945, udržala si ho však iba niekoľko mesiacov (The Glasgow Herald - Apr 14, 1945 <https://news.google.com/newspapers?id=OhA1AAAAIBAJ&sjid=r6ULAAAAIBAJ&pg=6288%2C5480975>)

SNP. Tieto zmeny viedli k otvoreniu otázky devolúcie v Škótsku a Walese⁴³. V roku 1978 bol predstavený návrh na vytvorenie autonómneho škótskeho legislatívneho orgánu, na základe výsledku referenda z nasledujúceho roku však nebol prijatý⁴⁴. Ďalšia šanca prišla v roku 1997, v ktorom väčšina voličov pozitívne zahlasovala za samostatný škótsky parlament s daňovými právomocami⁴⁵. Škótsko tak po vyše 300 rokoch malo opäť vlastný parlament.

Po svojej historicky najväčšie volebnej výhre v roku 2007⁴⁶, SNP na čele s Alexom Salmondom oznámilo plány na usporiadania referenda o budúcnosti Škótska v roku 2010. „Národný rozhovor“, ako sa tento papier volá, opisuje viacero možných variant, podľa Salmonda je však najlepšou možnosťou pre región úplná samostatnosť⁴⁷. Referendum sa však kvôli opozícii nepodarilo uskutočniť.

SNP vyhrala voľby aj v roku 2011 a do svojho vládneho programu znovu zahrnula referendum o nezávislosti, ktoré chcela usporiadať počas druhej polovice funkčného obdobia⁴⁸. Strane sa tentokrát podarilo získať absolútnu väčšinu v parlamente a spolu s ňou aj mandát na usporiadanie referenda⁴⁹. Napriek obvineniam z protiústavnosti⁵⁰, premiér David Cameron usporiadanie referenda umožnil⁵¹. Podrobnému opisu bodov, výsledkom a dohre, ako aj porovnaniu s hlasovaním v Katalánsku sa budem venovať v nasledujúcej kapitole.

⁴³ McConaghy, K. *Scotland and Separatism: Reverberations of the Scottish Independence Referendum on Separatist Politics*. s.l. : the Handa Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, 2015.

⁴⁴ Scottish Parliament (1979). Scotland Act 1978 Repeal transcript. Cit. 20. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1979/jun/20/scotland-act-1978-repeal>

⁴⁵ Kerr, A. (2017). Scottish devolution referendum: The birth of a parliament. *BBC*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-41189455>

⁴⁶ Wintour, P. (2007). SNP wins historic victory. *The Guardian*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/uk/2007/may/04/scotland.devolution>

⁴⁷ BBC. (14. August 2007). *SNP outlines independence plans*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: BBC News: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6944934.stm

⁴⁸ STV. (2011). SNP launch 'Re-elect' manifesto with independence referendum vow. *STV*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://stv.tv/news/scotland/243521-snp-launch-manifesto-with-50m-fund-for-young-scots/>

⁴⁹ BBC. (6. Máj 2011). Scottish election: Salmond victorious after party's win. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: BBC News: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-13305522>

⁵⁰ Staff Reporter Advocate General says SNP's referendum plans would be 'contrary to the rule of law'. *The Courier*. 2012. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://web.archive.org/web/20140109184938/http://www.thecourier.co.uk/news/politics/advocate-general-says-snp-s-referendum-plans-would-be-contrary-to-the-rule-of-law-1.49938>

⁵¹ Carrell, S. Scottish independence: Cameron gives green light to referendum. *The Guardian*. 2011. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2011/may/08/cameron-green-light-scottish-referendum>

2. Právo na sebaurčenie a secesia z hľadiska medzinárodného práva

Právo na sebaurčenie je právo ľudí na určenie svojho vlastného politického statusu a reprezentácie.⁵² Napriek tomu, že sa toto právo rozpoznávalo v rozličných formách už koncom osemnásteho storočia, najčastejšie je spájané s americkým prezidentom Woodrowom Wilsonom a jeho štrnástimi bodmi⁵³. Na jeho základe došlo po Prvej a neskôr Druhej svetovej vojne k fragmentácii viacerých imperiálnych štátov a kolónií na samostatné štáty. Právo na sebaurčenie národov bolo v medzinárodnom práve prvýkrát hlbšie rozvinuté v Rezolúcii 1514 Valného zhromaždenia OSN, na základe ktorej došlo ku ukončeniu koloniálnej nadvlády v Afrike⁵⁴ a neskôr v Medzinárodných paktoch o občianskych a politických právach⁵⁵ a o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.⁵⁶

Aj napriek tomu, že právo na sebaurčenie je všeobecne uznávaný medzinárodnoprávny princíp, jeho uplatniteľnosť v praxi je problematická. OSN uznáva iba vágne, nejednoznačne určené právo určitej skupiny ľudí na vlastný rozvoj a reprezentáciu svojich záujmov. Neexistuje jednotná a presná definícia danej skupiny ľudí, konkrétneho spôsobu dosiahnutia tohto sebaurčenia ani vynútiteľnosť tohto práva, hlavne v prípadoch, kedy sa dostane do konfliktu s právnymi normami niektorého zo štátov. V prípade práva na secesiu ako sebaurčenia je situácia ešte komplikovanejšia. Právo na sebaurčenie bolo použité ako základ individuálnych rozhodnutí Medzinárodného súdneho dvoru a OSN v období dekolonizácie, napríklad v prípade Západnej Sahary alebo Východného Timoru a neskôr pri secesii Kosova.⁵⁷ Po ukončení dekolonizačného procesu však prestalo byť uplatňovanie tohto práva

⁵² Gyimesi, J. (16. Marec 2018). Právo národa na sebaurčenie a jeho prejavy v unitárnom štáte. *Projustice*. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.projustice.sk/obcianske-pravo/pravo-naroda-na-sebaurcenie-a-jeho-prejav-v-unitarnom-state>

⁵³ Wilson, W. (18. Január 1918). Fourteen points.

⁵⁴ The UN General Assembly (14. December 1960). Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples.

⁵⁵ The UN General Assembly. (1966). International Covenant on Civil and Political Rights. (16. December 1966). New York.

⁵⁶ The UN General Assembly. (16. December 1966) International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. New York.

⁵⁷ Thürer, D., & Burri, T. (2008). Self-Determination. In M. P. Law, *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Max Planck Foundation.

politicky žiadané, keďže ohrozuje jednotnosť teritória štátu. Secesia nie je z pohľadu medzinárodného práva ani legálna, ani ilegálna. Neexistujú normy, ktoré by ju zakazovali a s výnimkou nedostatočne definovaného práva na sebaurčenie neexistujú ani normy, ktoré by ju umožňovali⁵⁸. Hlavnými subjektmi medzinárodného práva sú však štáty a drvivá väčšina z nich je prirodzene proti secesii. Medzinárodnoprávne inštitúcie tak väčšinou zaujmú neutrálne postavenie k snahám menšinových skupín o secesiu s odôvodnením, že ide o vnútornú záležitosť štátu.⁵⁹

Škótske aj Katalánske referendum boli z veľkej časti postavené práve na tomto práve výbere vlastnej cesty. Škótskej vláde sa podarilo dosiahnuť dohodu s vládou Veľkej Británie o usporiadaní legálneho a legitímneho referenda, na prípade Katalánska však môžeme sledovať konflikt medzi právom menšinového obyvateľstva na sebaurčenie a ústavným zákonom o nedeliteľnosti územia Španielska.

Právo na sebaurčenie Kataláncov je možné porovnať s prípadom plánovanej secesie Kanadskej provincie Quebec, ktorej obyvateľstvo je podobne ako v Katalánsku kultúrne a historicky odlišné od zvyšku krajiny. V Kanade prebehlo referendum o nezávislosti Quebecu v roku 1995, v ktorom vyhrala strana za zotrvanie, a však len s nepatrným rozdielom 1,16 percenta. Napriek tomu získal Quebec v Kanade status takzvaného „unikátneho spoločenstva“ a právo veta v ústavných zmenách.⁶⁰ V roku 1998, Najvyšší súd Kanady vydal oficiálne stanovisko týkajúce sa legality referenda o nezávislosti Quebecu z hľadiska medzinárodného a vnútroštátneho práva. Toto stanovisko adresovalo tri otázky a druhá z nich sa týkala medzinárodného práva na secesiu Quebecu, na základe práva sebaurčenia. Podľa Najvyššieho súdu, secesia ako prejav sebaurčenia je možná v prípade, kedy je národ pod správou koloniálnej mocnosti, je utlačovaný alebo vykorisťovaný alebo inak nemajú možnosť uplatňovať toto právo vo svojom štáte. V ostatných prípadoch sa predpokladá uplatňovanie práva na sebaurčenie v rámci štátu, v ktorom sa nachádzajú. Súd tiež pripustil možnosť, že jednostranné vyhlásenie nezávislosti, aj keď ho medzinárodné právo neumožňuje, môže viesť faktickej nezávislosti. V takom prípade záleží na tom, či

⁵⁸ Crawford, J. (2006). *The Creation of States in International Law*. s. 390, Oxford University Press.

⁵⁹ Connolly, C. (2013). Independence in Europe: Secession, Sovereignty, and the European Union. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 24, s. 67.

⁶⁰ Gall, G. L. (21. August 2013). *Québec Referendum (1995)*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: The Canadian Encyclopedia: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/quebec-referendum-1995/>

novovzniknutý štát uzná medzinárodná komunita.⁶¹ Pri použití stanoviska Kanadského Najvyššieho súdu ako precedensu na prípad v Španielsku, Katalánsko nemá právo na secesiu na základe seaurčenia pretože napriek nespokojnosti independistov s ekonomickou situáciou a rozsahom právomocí, ako som spomínal v prvej kapitole, Katalánsko je jednou z najsamostatnejších a najbohatších komunít v Španielsku s vlastným policajným zborom, historickými inštitúciami a právami ochraňujúcimi jej jedinečnú národnú identitu a nedá povedať, že by bolo utláčané a nemalo by priestor na rozvoj vlastnej kultúry a vlastnú samosprávu.

Právo na seaurčenie národov teda v medzinárodnoprávných prameňoch existuje, je však nedostatočne definované a väčšina expertov ho nepovažuje za automatické právo na secesiu. Princíp bol zaužívaný počas obdobia dekolonizácie s úmyslom oslobodiť emancipovať bývalé kolónie. Napriek tomu že každý národ má nepopierateľné právo na vlastnú kultúru a verejné zastúpenie, s výnimkou kedy dochádza k porušovaniu práv menší na území štátu, ako to bolo v prípade Kosova, očakáva sa jeho plnenie v rámci existujúceho štátu.

⁶¹ SCC. (1998). Reference re Secession of Quebec 2 SCR 217. CanLII.

3. Porovnanie referend v Škótsku a Katalánsku

3.1. Referendum o nezávislosti Škótska z roku 2014

18. Septembra 2014 sa v Škótsku uskutočnilo referendum o nezávislosti krajiny⁶². Hlasovania sa zúčastnilo 84,6% oprávnených voličov, z ktorých 55,3% odpovedalo áno a 44,7% nie na otázku „Malo by Škótsko byť nezávislá krajina?“⁶³. Zvítazila teda, aj keď s nízkym rozdielom, strana za zotrvanie v kráľovstve.

Oprávnení voliči museli byť občania Spojeného kráľovstva, Írska, Európskej Únie alebo krajín Commonwealthu žijúci v Škótsku a museli mať 16 a viac rokov. Voliť bolo možné osobne, poštou alebo prostredníctvom splnomocnenej osoby⁶⁴.

Ako som už spomenul, Spojené kráľovstvo je unitárny štát riadený centrálnou vládou z Anglicka, a však každý z jeho celkov disponuje relatívne veľkou mierou samostatnosti. Obmedzené kompetencie boli krajinám pridelené centrálnou vládou počas takzvaného procesu devolúcie. Cieľom devolúcie je priblížiť legislatívny proces obyvateľstvu, ktorého sa priamo týka. Medzi témy, o ktorých rozhoduje Škótsko, patrí napríklad poľnohospodárstvo, školstvo, životné prostredie alebo niektoré formy dopravy. Westminsterový parlament si ponechal výlučné právo rozhodovať o určitých témach, hlavne tých ktoré sa týkajú štátu ako celku, napríklad obrana a zahraničná politika. Orgány, ktorým bola devolvovaná moc pridelená, sa nazývajú národné zhromaždenia vo Walese a Severnom Írsku. Škótsko má ako jediné vlastný parlament ako historickú inštitúciu s širšími legislatívnymi právomocami a čiastočnými daňovými právomocami.⁶⁵ Škótsko má takisto svojich reprezentantov v Dolnej snemovni.

⁶² UK Government (2014). Scottish independence referendum. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Interneti: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about>

⁶³ BBC. (2014). Scotland Decides. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Interneti: <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>

⁶⁴ The Electoral Commission (2014). The 2014 Scottish Independence Referendum Voting Guide. Edinburgh, Škótsko: The Electoral Commission.

⁶⁵ Scottish Parliament (2016). Devolved and Reserved Matters. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Interneti: <http://www.parliament.scot/visitandlearn/Education/18642.aspx>

Voličov v referende zastupovali dve hlavné organizácie. Yes Scotland bolo združenie občanov hlasujúcich za samostatnosť. Oproti nim stála skupina Better Together, ktorej prívrženci si želali zotrvať v Spojenom kráľovstve.

Skupina Yes Scotland bola riadená Blairom Jenkinsom, bývalým šéfom spravodajstva v BBC Scotland a Scottish Television (STV).⁶⁶ Išlo o spoločnú kampaň Škótskej Národnej strany, Škótskej Socialistickej Strany a Strany Zelených a je považovaná za najväčšie národné občianske hnutie v Škótsku, teda hnutie, do ktorého sa zapojil najväčší počet miestneho obyvateľstva⁶⁷.

Cieľom kampane bolo vyzbierať jeden milión podpisov na svoju „Deklaráciu Áno“ (*Yes Declaration*). Líder SNP to oznámil pri jej zahájení v roku 2012 a takisto sa vyjadril, že ak bude tento cieľ splnený, Škótsko sa osamostatní. Dokument získal milióny hlas 21. Augusta 2014, 28 dní pred hlasovaním v referende.⁶⁸

Opozičná organizácia Better Together, vedená bývalým britským ministrom financií Alistairom Darlingom a labouristom Blairom McDougallom, vznikla vďaka spolupráci Škótskej strany práce, konzervatívnej strany a strany liberálnych demokratov spolu s ďalšími organizáciami a osobami uprednostňujúcimi zotrvanie v kráľovstve. Better Together malo takisto silnú podporu z Westminsteru, konkrétne od premiéra Davida Camerona, zástupcu premiéra Nicka Clegga a lídra opozície Edwarda Milibanda⁶⁹, rovnako ako aj bývalého premiéra Gordona Browna, ktorý zároveň prisľúbil pokračovanie devolúcie a rozšírenie kompetencií Škótskeho parlamentu v prípade zotrvania.⁷⁰

Základný argument kampane Yes bol jednoduchý: Občania Škótska by mali mať právo samostatne rozhodovať o všetkom, čo sa týka ich a krajiny, kde žijú. „*Verím v nezávislosť*“

⁶⁶ BBC News (2012). *Scottish independence: Blair Jenkins named Yes Scotland chief*. BBC. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18610027>

⁶⁷ Morris, N. (2014). *Scottish independence vote: Supporters are 'biggest grassroots movement'*. *Independent*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/scottish-independence-vote-supporters-are-biggest-grassroots-movement-9457481.html>

⁶⁸ BBC. (22. August 2014). *Scottish independence: Yes declaration hits million target*. BBC. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-28894313>

⁶⁹ BBC. (10. September 2014). *Scottish independence: Cameron, Clegg and Miliband make Scotland 'No' vote plea*. *BBC News*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29136699>

⁷⁰ BBC. (8. September 2014). *Scottish independence: Brown sets out more powers timetable*. *BBC News*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29115556>

*pretože verím že bude pre nás všetkých lepšie ak rozhodnutia týkajúce sa Škótska budú robené ľuďmi, ktorým na Škótsku najviac záleží – ľuďmi, ktorí tu žijú a pracujú. Som absolútne presvedčený, že budúcnosť Škótska by mala byť v jeho rukách.*⁷¹ Podľa stúpenčov samostatnosti je Škótska ekonomika dostatočne silná na zachovanie sociálnych a dôchodkových programov aj bez pomoci Británie⁷². Najdiskutovanejšie otázky z obdobia pred referendom boli otázky meny, ropy, jadrových zbraní a Európskej Únie

Možno najspornejšou témou bola mena novej samostatnej Škótskej republiky. Salmond vo vyššie spomenutom dokumente Scotland's Future označil v súčasnosti používanú Libru šterlingov ako najlepšiu možnosť Škótsko aj pre zvyšok Spojeného kráľovstva.⁷³ Škótsko by vstúpilo do menovej únie s Britániou, ďalej by využívalo služby centrálnej Anglickej banky a spolupodieľalo by sa na menovej politike. Proti tomuto návrhu sa však postavilo viacero anglických osobností ekonómie. Minister financií George Osborne reagoval konštatovaním, že Spojené kráľovstvo nie je zo zákona povinné poskytnúť Škótsku účasť v menovej únii⁷⁴ a navyše by to bolo proti jeho záujmom. Osborne čerpal z analýzy ministerstva financií a podporil ho okrem iných aj verejný list od bývalého tajomníka ministerstva financií Nicka Macphersona, v ktorom on osobne potvrdil svoj súhlas s analýzou a apeloval na ministra aby zamietol škótsku žiadosť⁷⁵. Obavy vyplývali hlavne z veľkosti Škótskeho finančného sektora v pomere k príjmom, finančnej nestability spôsobenej kolísaním cien ropy, na ktorých Škótsko do veľkej miery závisí a celkového rizika pre štát a jeho občanov vyplývajúceho zo vstupu do bezprecedentnej únie s neskúseným, novovzniknutým štátom. Salmond sa v reakcii na negatívny postoj Británie vyhrážal odmietnutím zaplatiť Škótsku časť národného

⁷¹ Predslov Alexa Salmonda na 650 stranovom informatívnom dokumente Scotland's Future, v ktorom sa pokúsil objasniť zmysel a ciele referenda, str. 9, Edinburgh, November 2013, 978-1-78412-068-9, Dostupné z: <http://www.gov.scot/resource/0043/00439021.pdf>

⁷² Libby Brooks, S. C. (9. September 2014). Scottish independence: everything you need to know about the vote. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2014/sep/09/-sp-scottish-independence-everything-you-need-to-know-vote>

⁷³ Scottish Government (November 2013). Scotland's Future.

⁷⁴ Andrew Black, A. J. (13. Február 2014). Scottish independence: 'Yes' vote means leaving pound, says Osborne. *BBC Scotland*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-26166794>

⁷⁵ Macpherson, S. N. (2014). *Scotland and a Currency Union*.

dlhu, to by však spôsobilo stratu dôvery investorov a veľkú ranu pre Škótsko vo svojej počiatočnej fáze samostatnosti, a preto tieto hrozby neboli brané veľmi vážne.⁷⁶

Často debatovaná bola aj otázka ložísk fosílnych palív v Severnom mori. V 70. rokoch boli objavené zásoby ropy a zemného plynu v Severnom mori neďaleko škótskeho pobrežia. Stalo sa tak práve v dobe vzostupu SNP, a keďže národovcom tento fakt prirodzene hral do karát, „*It's Scotland's Oil*“ sa stal populárnym politickým sloganom sprevádzajúcim víťazstvo SNP v parlamentných voľbách.⁷⁷ Podľa všeobecne používaného princípu vymedzovania teritoriálnych vôd by po jeho osamostatnení pripadalo Škótsku 90% ložísk.⁷⁸ Názory oboch strán na objem nevyťaženej ropy a plynu a jeho reálny prínos pre Škótsko sa však výrazne líšia. Kým Salmond odhaduje zvyškové zásoby ropy na 24 miliárd barelov⁷⁹ v celkovej hodnote jeden a pol bilióna libier⁸⁰, Británia vidí tieto hodnoty podstatne nižšie, na desať miliárd barelov v hodnote 61,6 miliárd libier.⁸¹ Ťažba v Severnom mori dosiahla svoj vrchol v roku 1999 a odvtedy upadá. Navyše, ľahko dostupné ložiská už boli objavené a ťažobné spoločnosti oblasť opúšťajú⁸². Druhý problém sa týka cenovej nestability fosílnych palív. SNP navrhlo ako riešenie tohto problému vytvorenie suverénneho fondu, podobne ako v Nórsku.⁸³ Slúžil by na vyhladenie cenovej fluktuácie a zhodnotenie zisku cez investície na finančných trhoch. Problém spočíva v tom, že škótske zásoby sa nachádzajú v konečnom

⁷⁶ Martin Jacomb, A. L. (24. August 2014). Salmond threatens a shabby end to a beneficial union. *Financial Times*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.ft.com/content/6f0fb7b6-2a08-11e4-8139-00144feabdc0>

⁷⁷ Mechlin, H. (2015). It's Scotland's Oil: Energy and National Identity in Newspaper Coverage of Scottish Independence. *The Journal of Politics and Society*, 26.

⁷⁸ Brocklehurst, S. (16. Apríl 2013). Who has a right to claim North Sea oil? *BBC Scotland*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-20042070>

⁷⁹ Carrell, S. (20. August 2014). SNP accused of exaggerating North Sea oil reserves by up to 60%. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/business/2014/aug/20/snp-accused-exaggerating-north-sea-oil-reserves>

⁸⁰ Scottish Government (November 2013). *Scotland's Future*. s. 301

⁸¹ Macalister, T. (8. September 2014). How much North Sea oil revenue can an independent. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/reality-check/2014/sep/08/north-sea-oil-revenue-independent-scotland>

⁸² Mufson, S. (18. September 2014). Just how oil rich is Scotland? *The Washington Post*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2014/09/18/just-how-oil-rich-is-scotland/?utm_term=.185d75f01539

⁸³ Scottish Government (November 2013). *Scotland's Future*. s. 116

štádiu ťažby, zisky z nich boli utratené a teda úvahy o ich investícií prostredníctvom fondu prišli príliš neskoro⁸⁴.

Spojené kráľovstvo je jednou z deviatich krajín vlastniacich nukleárne zbrane a ich údržba ročne stojí približne dve miliardy libier.⁸⁵ Škótsko samozrejme prispieva do rozpočtu Ministerstva obrany, odkiaľ je tento arzenál financovaný, pre krajinu je však väčším tŕňom v oku fakt, že jadrové zbrane sú uchovávané na námornej základni na jej území. Salmond označil odstránenie nukleárných zbraní zo svojho územia za jednu z priorít sektoru obrany samostatného Škótska a o programe povedal, že: „*Svojou hrubou a neľudskou deštruktívnou silou predstavuje urážku elementárnej slušnosti.*“⁸⁶ Britskej vláde sa však nepodarilo nájsť vhodné miesto pre náhradu základne, čo spolu s vysokými nákladmi na jej výstavbu a presun zbraní vyvolalo otázku možného nukleárneho odzbrojenia. V takom prípade by ale bolo ohrozené prijatie Škótska do NATO a jeho bezpečnosť.⁸⁷ Ani jedna zo strán nedospela k žiadnemu riešeniu, vďaka výsledku referenda však na šťastie ani nemusela.

Prijatie samostatného Škótska do EÚ bol možno najdôležitejší faktor úspechu osamostatnenia sa v prípade Škótska (aj Katalánska). Kým pôvodný plán secesionistov bol začať vyjednávania o vstupe zároveň s procesom osamostatnenia sa pre plynulý vstup do Únie po nadobudnutí právnej samostatnosti, EÚ toto tvrdenie odmietla a reagovala, že Škótsko bude musieť postupovať rovnako ako všetky potenciálne členské štáty a požiadať o prijatie až po svojom osamostatnení.⁸⁸ V rámci štandardnej procedúry by členské štáty EÚ hlasovali za prijatie Škótska ako nového člena, vrátane Španielska a, počas doby kampane a referenda aj Spojeného kráľovstva. Podrobnejšie sa postoj EÚ k obom referendám a možnej integrácii budem venovať v nasledujúcej kapitole.

⁸⁴ Chakraborty, A. (13. Január 2014). Dude, where's my North Sea oil money. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jan/13/north-sea-oil-money-uk-norwegians-fund>

⁸⁵ Milne, C. (14. Júl 2016). How much does Trident cost? *Fullfact*. UK. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://fullfact.org/economy/trident-nuclear-cost/>

⁸⁶ Scottish Government (November 2013). *Scotland's Future*. s. 232

⁸⁷ Johnson, S. (24. Jún 2013). Independent Scotland 'faces dilemma between Trident and Nato'. *The Telegraph*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/scotland/10139820/Independent-Scotland-faces-dilemma-between-Trident-and-Nato.html>

⁸⁸ Carrell, S. (2012). Barroso casts doubt on independent Scotland's EU membership rights. *The Guardian*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2012/sep/12/barroso-doubt-scotland-eu-membership>

Napriek tomu, že Škótsko je rovnocenným partnerom Anglicka v Spojenom kráľovstve, nemá zákonné právo usporiadať referendum týkajúce sa zmeny ústavy, navyše k tomu tak zásadnej. Škótsky parlament získal mandát na referendum po dohode s vládou Spojeného kráľovstva. Podmienky konania referenda, vrátane jeho presnej štruktúry a regulácií kampaní boli obsiahnuté v tzv. Edinburghskej dohode, podpísanej Davidom Cameronom a Alexom Salmondom 15. Októbra 2012. Na jej základe došlo o rok neskôr k úprave sekcie 30 Škótskeho Aktu z roku 1998, ktorá oprávnila Škótsky parlament usporiadať referendum o nezávislosti. Udelený mandát bol dočasný a jeho platnosť, a s ním aj legalita referenda by vypršala 1. Januára 2015.⁸⁹ To znamená že ak by Škótsko chcelo usporiadať ďalšie referendum o samostatnosti, potrebovalo by súhlas Westminsteru a novú úpravu Aktu.

David Cameron obhájil svoje rozhodnutie povoliť referendum tvrdením, že keďže si Škóti vo voľbách zvolili stranu bojujúcu za nezávislosť s referendom ako jedným z hlavných bodov svojej agendy, odoprieť im túto možnosť by viedlo ku „obrovskému a katastrofálnemu boju medzi Westminsterským parlamentom a Britskou vládou a Škótskym parlamentom a Škótskym premiérom.“⁹⁰ Jedným z dôvodov pre Camerona bolo dať referendu o nezávislosti konkrétne pravidlá tak, aby bolo legálne, konečné a aby jasne vyjadrovalo škótske preferencie. Druhým dôvodom bola snaha zastaviť vzostup Škótskeho nacionalizmu a túžby po samostatnosti, odzrkadených práve vo víťazstve SNP v parlamentných voľbách v 2011.⁹¹ Už v 70. a neskôr koncom 90. rokov si Britská vláda vysvetlila nárast popularity SNP ako túžbu po väčšej slobode a reagovala na ňu devolúciou moci a vytvorením vlastného regionálneho parlamentu. Dá sa teda povedať, že napriek nesúhlasu s delením kráľovstva Británia vypočula hlasy Škótov volajúcich po samostatnosti a poskytla im možnosť výberu.

⁸⁹ UK Government (1998). Scotland Act. (c. 46).

⁹⁰ Watt, N. (8. Máj 2014). David Cameron defends decision to allow Scottish independence vote. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2014/may/08/david-cameron-defends-decision-scottish-independence-referendum>

⁹¹ Rosen, A. (18. September 2014). Here's How David Cameron Blundered Into Letting Scotland Vote On Its Own Independence. *Business Insider*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.businessinsider.com/how-cameron-blundered-scotlands-independence-vote-2014-9>

3.2. Referendum o nezávislosti Katalánska z roku 2017

V Katalánsku sa referendum o plánovanej nezávislosti konalo na jeseň, 1. Októbra 2017. Z vyše dvoch miliónov voličov, 90% odpovedalo Áno a 8% Nie na otázku „*Chcete, aby sa Katalánsko stalo samostatným štátom vo forme republiky?*“, zvyšné hlasovacie lístky boli prázdne alebo neplatné. Región má však 5,3 milióna registrovaných voličov, čo znamená že miera účasti na referende bola iba 42,3%.⁹² Nízka účasť sa dá vysvetliť tak bojkotom zo strany podporovateľov zotrvania v Španielsku, ako aj kontroverznými zásahmi španielskej polície a úsiliu znemožniť usporiadanie referenda a hlasovanie. Napriek nedostatočnému zastúpeniu voličov v referende Katalánsky prezident Carles Puigdemont 10. Októbra jednostranne deklaroval samostatnosť Katalánska, aj keď vzápätí proces osamostatnenia sa pozastavil.⁹³

Španielsko je unitárny, výrazne decentralizovaný štát tvorený 17 autonómnymi komunitami. V krajine funguje devolúcia moci na podobnom princípe ako v Spojenom kráľovstve a Katalánsko je jedna z komún s najväčšou mierou slobody vďaka jej historickému postaveniu a ekonomickej sile. Je riadená vlastnou historickou inštitúciou Generalitat, má vlastnú policajnú zložku a výhradnú kontrolu väčšiny oblastí svojho hospodárstva a politiky⁹⁴.

V prvej kapitole tejto práce som sa pokúsil opísať jedinečnosť Katalánskej kultúry a jej odlišnosť od zvyšku polostrova. Obe strany referenda sú bez rozdielu pyšné na svoju históriu, kultúru a jazyk, rovnako ako na skutočnosť, že žijú v jednej z najbohatších oblastí nielen v Španielsku, ale v Európe. Bohužiaľ, ako som už spomenul, nebolo tomu vždy takto. Región získal späť svoju vládu a právo používať vlastný jazyk až po smrti Franca a vzniku demokratického Španielska pred štyridsiatimi rokmi, čo je relatívne krátka doba na to, aby boli hrôzy diktatúry zabudnuté. Franco pripravil Kataláncov o takmer všetky historické práva

⁹² Jones, S. (2. Október 2017). Catalan referendum: preliminary results show 90% in favour of independence. *The Guardian*. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/01/dozens-injured-as-riot-police-storm-catalan-ref-polling-stations>

⁹³ Rubio, J., & Peinado, M. (10. Október 2017). La declaración de independencia que duró menos de un minuto. *El País*. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://verne.elpais.com/verne/2017/10/10/articulo/1507653719_231546.html

⁹⁴ Generalitat de Catalunya (2006). *Statute of Autonomy of Catalonia 2006*.

a slobody a oni si ich preto teraz úzkostlivo strážia. Nazývať súčasnú vládu v Madride fašistickou, ako to niektorí radikálni separatisti robia, je však absurdné. Napriek záberom zo dňa hlasovania, Katalánsko nebolo v demokratickom Španielsku nikdy žiadnym spôsobom utláčané. Naopak, teší sa veľkej miere autonómie a jej práva a slobody sú chránené ústavou.⁹⁵

Druhým často opakovaným argumentom bola otázka peňazí. Španielsko má progresívny daňový systém a Katalánsko ako jedna z najbohatších oblastí platí vyššie dane, ktoré sú potom podľa potrieb prerozdelené. V roku 2012, pred prvým referendom o nezávislosti vláda prišla s tvrdením, že región na tomto prerozdelení stráca 16 miliárd eur ročne, alebo osem percent svojho HDP⁹⁶. Argument sprevádzaný heslom „*Madrid nos roba*“⁹⁷ si získal množstvo prívržencov aj vďaka tomu, že vznikol práve v období hospodárskej krízy, ktorá postihla aj inak prosperujúci región a veľa Kataláncov ho stále používa ako hlavný dôvod pre osamostatnenie sa. V tvrdení, že Katalánsko dopláca na svojich chudobnejších susedoch do takej miery, že vytvorenie samostatného štátu je ekonomicky výhodnejšie je však niekoľko dier.

V prvom rade, tento stav nie je vo svete ojedinelý. Vo väčšine federácií a decentralizovaných štátoch sa centrálna vláda snaží pomocou prerozdeľovania príjmu z daní vyrovnať rozdiely medzi bohatšími a chudobnejšími regiónmi. Ak aj existuje rozdiel medzi čiastkou, ktorú krajina zaplatí a tou, ktorá sa jej vo forme služieb a investícií vráti, dôležité je opýtať sa, či je dostatočne veľká na odôvodnenie osamostatnenia sa. Odtrhnutie sa a vytvorenie samostatného štátu je samozrejme nákladná záležitosť, nehovoriac o neistote na finančných trhoch, ktorá by určite nasledovala. Tesne pred dňom konania referenda Banco Sabadell, jedna z najväčších bánk v Španielsku, premiestnila svoje sídlo z Barcelony do Alicante v dôsledku obáv z nestability. Presídlenie zvažovala aj ďalšia veľká katalánska banka CaixaBank a viacero iných národných a nadnárodných spoločností.⁹⁸ Strata dôvery investorov by pre krajinu bol silný úder. Došlo by tiež k prerozdeleniu národného dlhu

⁹⁵ Generalitat de Catalunya (2006). *Statute of Autonomy of Catalonia 2006*.

⁹⁶ Guibernau, M. (Marec 2013). Prospects for an Independent Catalonia. *International Journal of Politics Culture and Society*, 27(1), s. 17.

⁹⁷ Madrid nás vykráda.

⁹⁸ Rogers, J. (6. Október 2017). Major Spanish bank to move OUT of Catalonia as pressure mounts on independence chasers. *Express*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.express.co.uk/news/world/862984/Catalonia-independence-referendum-Banco-Sabadell-La-Caixa-stock-market>

Španielska, na ktorom má Katalánsko podiel vo výške 72 miliárd eur⁹⁹. Najdôležitejším faktorom by bolo členstvo novovzniknutej Katalánskej republiky v EÚ, hlavne čo sa týka menovej únie a jednotného trhu, ktoré podrobnejšie rozoberiem vo štvrtej kapitole, v podstate sa však dá povedať, že Katalánci by cestu k prijatiu do Únie nemali ľahkú a už vôbec nie istú. Z ekonomického hľadiska sa väčšina názorov zhoduje v tom, že aj keď z dlhodobého hľadiska má Katalánsko potenciál byť úspešným a bohatým štátom, počiatočné náklady a straty počas oddelenia sa by boli závažné pre obe strany.¹⁰⁰

Najvýraznejší rozdiel medzi oboma opisovanými referendumami bol práve v postoji druhej strany. Španielska vláda od začiatku označovala independistické tendencie v Katalánsku za protiústavné a ilegálne a výnimku neurobila ani v tomto prípade. Vydanie Deklarácie spustenia procesu osamostatnenia sa v roku 2015 bolo odmietnuté Španielskym premiérom Marianom Rajoyom, ktorý zároveň podal sťažnosť na Ústavný súd: „*Sme rozhodnutí použiť všetky prostriedky, ktorými právo zabezpečuje demokraciu, na ochranu demokracie samotnej.*“¹⁰¹ Ústavný súd 7. Septembra 2017 pozastavil zákon o referende a varoval rozličných predstaviteľov Katalánskeho parlamentu, polície, médií a ďalších, pred zúčastnením sa na konaní referenda. Koncom mesiaca španielska polícia vykonala razie v kanceláriách Katalánskej vlády, zatkli viacero osôb zapojených do separatistického procesu a skonfiškovali materiály týkajúce sa kampane a vedenia referenda, vrátane 10 miliónov hlasovacích lístkov.¹⁰² Rajoyova vláda tiež vyslala tri výletné lode s približne

⁹⁹ Bosch, S. (21. September 2017). Here's how bad economically a Spain-Catalonia split could really be. *CNBC*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.cnbc.com/2017/09/21/heres-how-bad-economically-a-spain-catalonia-split-could-really-be.html>

¹⁰⁰ Giugliano, F. (25. Október 2017). Catalans Would Pay a High Price for Independence . *Bloomberg*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2017-10-06/catalans-would-pay-a-high-price-for-independence>

McRae, H. (28. Október 2017). Catalonia could be an extremely successful economy and EU member state. *Independent*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.independent.co.uk/voices/catalonia-spain-independence-vote-economy-population-location-trade-currency-a8025051.html>

¹⁰¹ Badcock, J. (11. November 2015). Catalonia's parliament votes to begin setting up an independent state. *The Telegraph*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/11984516/Catalonias-parliament-votes-to-begin-setting-up-an-independent-state.html>

¹⁰² Castillo, R., & Edwards, S. (20. September 2017). Spanish police raid Catalan government to halt banned referendum. *Reuters*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia/spanish-police-raid-catalan-government-to-halt-banned-referendum-idUSKCN1BV0U0>

6000¹⁰³ príslušníkmi polície do prístavov v Barcelone a Tarragone, pre zachovanie poriadku v období pred a počas konania referenda¹⁰⁴.

Konečný zásah polície v deň konania referenda pritiahol pozornosť medzinárodnej komunity veľmi negatívnym spôsobom. Španielske policajné zložky mali príkaz zatvoriť hlasovacie miestnosti, skonfiškovať hlasovacie boxy a celkovo znemožniť konanie referenda. Počas zásahov však došlo ku násilným stretom medzi políciou a voličmi, ktoré vyústili vo vyše osemsto zranených¹⁰⁵. Polícia použila pri zásahu obušky a gumené náboje a voličov násilím odstraňovala z volebných miestností¹⁰⁶. Policajný zásah údajne zmenil názor viacerých Kataláncov, pôvodne kritických voči referendu a podporujúcich zotrvanie v Španielsku, aby hlasovali za odchod¹⁰⁷.

Španielska vláda označila policajný výkon počas zásahu za profesionálny a primeraný situácii. Podľa zástupcu vlády v Katalánsku bol cieľom razii volebný materiál, nie voliči¹⁰⁸. Vláda tiež kritizovala pasivitu Katalánskej polície a jej neuposlušnosť príkazov súdu. Práve konanie katalánskych Mossos¹⁰⁹, ktorý počas hlasovania nezasahovali proti voličom a v niektorých prípadoch ich chránili pred španielskou políciou, pridáva celej situácii na

¹⁰³ Údaje o počte policajtov sa líšia od zdroja k zdroju, od 4 až po vyše 6000. 3 výletné lode mali spolu kapacitu 6600 osôb. Španielska vláda okrem lodí poslala na miesto ďalšie policajné zložky inými cestami.

¹⁰⁴ Penty, C., & Tadeo, M. (21. September 2017). Spain Hires Cruise Liner to House Police in Rebel Catalonia. *Bloomberg*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-09-21/spain-hires-cruise-liner-to-house-police-in-rebel-catalonia>

Verne. (22. September 2017). La Policía Nacional se aloja en Barcelona en un barco adornado con Piolín y Silvestre. *El País*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://verne.elpais.com/verne/2017/09/22/articulo/1506064053_793109.html

Postavička z amerického animovaného programu Looney Tunes, namaľovaná na jednej z lodí, sa stala populárnym symbolom Katalánskeho nacionalizmu.

¹⁰⁵ Human Rights Watch (12. Október 2017). España: La policía utilizó la fuerza de manera excesiva en Cataluña. Londýn, Anglicko. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.hrw.org/es/news/2017/10/12/espana-la-policia-utilizo-la-fuerza-de-manera-excesiva-en-cataluna>

Údaje o počte zranených sa pohybujú od 400 po 900, najčastejšie sú však uvádzané okolo 840 až 870.

¹⁰⁶ BBC. (1. Október 2017). Catalan referendum: 'Hundreds hurt' as police try to stop voters. *BBC*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/world-europe-41461032>

¹⁰⁷ Katz, G. (2. Október 2017). Spanish police attacks on would-be voters in Catalonia - mistake or part of a plan? *CBC*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.cbc.ca/news/world/catalonia-referendum-police-analysis-1.4317724>

¹⁰⁸ Strange, H., Badcock, J., & Nianias, H. (1. Október 2017). Catalan referendum: Riot police 'fire rubber bullets' at crowd as they block voters at besieged polling stations - latest news. *The Telegraph*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/01/catalan-referendum-spanish-riot-police-force-way-polling-station/>

¹⁰⁹ Mossos d'Esquadra, policajné zložky nahrádzajúce španielsku políciu v Katalánsku, sú pod priamou kontrolou katalánskej Generalitat

kontroverzii. Ich kapitán, Josep Lluís Traperó, bol neskôr obžalovaný z protištátnej činnosti a „príslušnosti ku kriminálnej organizácii pod vedením Carles Puigdemonta“¹¹⁰.

Referendum, bez ohľadu na účasť a výsledok bolo jednoznačne protiústavné a nelegálne. Článok 2 Španielskej ústavy, na ktorý sa vláda a súdy opakovane odvolávali, hovorí o nedeliteľnosti Španielskeho územia, ktoré patrí všetkým jeho občanom.¹¹¹ Okrem toho zákon, ktorý uložil podmienku jednoduchej väčšiny hlasov pre platnosť výsledku bol v rozpore s Katalánskym štatútom autonómie, ktorý vyžaduje dve tretiny hlasov v parlamente pre prijatie akejkoľvek zmeny.¹¹² Argument mandátu ľudu, ktorý Puigdemont použil na obhajobu referenda by obstál, ak by malo poradnú funkciu, a aj vtedy by musel byť dodržaný určitý proces¹¹³. Je pravdepodobné, že väčšia časť občanov hlasujúcich za samostatnosť si to uvedomovala. Vďaka vysokej miere autonómie v regióne je však vplyv Generalitat, v ktorej prevládli secesionistické snahy, silnejší než vplyv vládnucej strany v Madride. Vládny postoj navyše otočil otázku samostatnosti regiónu na otázku práva výberu a sebaurčenia a tým stratil podporu Kataláncov, ktorí by hlasovali za zotrvanie.

3.3. Porovnanie referend

Obe referendá majú isté spoločné črty. Obe prebehli v bohatých a prosperujúcich regiónoch, kultúrne a historicky odlišných od krajín ktorých súčasť tvoria, ktoré sa navyše tešia veľkej miere autonómie. Obe boli usporiadané v relatívne krátkom časovom rozpätí a pritiahli na seba aj na celé secesionistické hnutie širokú pozornosť medzinárodných médií. Existuje však medzi niekoľko dôležitých rozdielov.

Hlavný rozdiel medzi opísanými referendumami je v postoji predstaviteľov centrálnej vlády. Druhý článok Španielskej ústavy hovorí o „stálej jednote Španielskeho národu a nedeliteľnej vlasti pre všetkých Španielov.“¹¹⁴ Škótsky Akt z roku 1998 takisto neumožňuje Škótskemu

¹¹⁰ Burgen, S. (5. Apríl 2018). Former Catalan police chief charged over role in independence bid. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/05/former-catalan-police-chief-charged-over-role-in-independence-bid>

¹¹¹ Congreso de los Diputados (1978). *Constitución Española*. Madrid: Boletín Oficial del Estado.

¹¹² Ríos, P. (6. September 2017). Las diez claves de la ley del referéndum de Cataluña. *El País*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://elpais.com/ccaa/2017/09/06/catalunya/1504677760_128384.html

¹¹³ Vintró, J. (2017). Legality and the referendum on independence in Catalonia. Barcelona. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://idpbarcelona.net/docs/blog/legality_referendum.pdf

¹¹⁴ Congreso de los Diputados (1978). *Constitución Española*. Madrid: Boletín Oficial del Estado.

parlamentu rozhodovať o ústavných zmenách¹¹⁵. Napriek tomu sa však strane SNP podarilo uzavrieť dohodu s premiérom Davidom Cameronom, ktorá umožnila konanie referenda s právne záväzným výsledkom. Naproti tomu, v Španielsku vládnuca strana PP dlho blokovala pokusy Katalánskych nacionalistov o väčšiu mieru autonómie a odmietala pripustiť možnosť hlasovania o nezávislosti.

Z toho vyplýva ďalší rozdiel týkajúci sa priebehu hlasovania. Legálne referendum v Škótsku prebehlo bez väčších problémov a s takmer 85 percentnou účasťou sa dá povedať, že reprezentovalo pohľad celého regiónu. Organizátori Katalánskeho referenda museli čeliť zákrokom Španielskej polície, ktorá sa snažila znemožniť jeho konanie, čo mohlo prispieť k nízkej účasti voličov a rozličným technickým problémom.¹¹⁶ Na druhej strane, neochota Madridu umožniť Kataláncom vyjadriť svoj postoj viedla niektorých z nich, ktorí by za normálnych okolností hlasovali proti samostatnosti alebo bojkotovali hlasovanie, podporiť referendum a právo výberu.

Svoju úlohu mohol zohrať aj čas. David Cameron svojím súhlasom so Škótskym referendom riskoval možnú secesiu, aby definitívne rozhodol osud Škótska. V tom čase prieskumy ukazovali výraznú prevahu strany za zotrvanie, postupne však priaznivcov samostatnosti pribudlo, až nakoniec vyhrala strana Nie s veľmi nízkym náskokom.¹¹⁷ Škótske referendum prebehlo v roku 2014 a Katalánske o tri roky neskôr, je teda možné predpokladať, že si Madrid vzal príklad z nárastu podpory pre nezávislosť a zintenzívnil snahy o prekazenie hlasovania.

¹¹⁵ UK Government (20. Február 2013). *Devolution settlement: Scotland*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.gov.uk/guidance/devolution-settlement-scotland>

¹¹⁶ International Limited Observation Mission (2017). *PRELIMINARY STATEMENT*. The Hague Centre for Strategic Studies, Barcelona.

¹¹⁷ *Should Scotland be an independent country?* (dátum neznámy). Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: What Scotland Thinks: <http://whatscotlandthinks.org/questions/should-scotland-be-an-independent-country#table>

4. Reakcie medzinárodných aktérov

Ako dva pravdepodobne najznámejšie a najvážnejšie hlasovania za samostatnosť v súčasnom Západnom svete, referendá v Škótsku a Katalánsku, neušli pozornosti zahraničných subjektov. Ich reakcie, ovplyvnené národným záujmom a historickými skúsenosťami, boli rôzne. Vo väčšine prípadov však vlády a medzinárodné organizácie reagovali zdržanlivo, s odôvodnením, že ide o vnútornú záležitosť oboch štátov. Škótska kampaň za nezávislosť bola v zahraničí prevažne ignorovaná až do roku 2014, kedy si začala získavať viac prívržencov a pravdepodobnosť osamostatnenia sa stúpila.¹¹⁸ Následne, reakcie na výsledok hlasovania boli bez výnimky pozitívne. V prípade Katalánska došlo k výraznej zmene po policajnom zásahu 1. Októbra, ktorým si Španielska vláda na seba privolala kritiku medzinárodnej komunity a independisti získali pozornosť a podporu zo zahraničia. Výsledok referenda však v zahraničí uznaný nebol, rovnako ako jednostranné vyhlásenie nezávislosti, ktoré nasledovalo. Je jasné, že výsledok oboch referend mal široký dopad nielen na podobné prípady vo svete, ale aj na stabilitu a súdržnosť Európskej Únie. V tejto kapitole zhrniem a porovnáam vyjadrenia významných zahraničných aktérov, štátov a organizácií, na obe referendá.

Secesionistický proces v Škótsku aj Katalánsku mal vždy pro-Európsky charakter a lídri oboch regiónov sa spoliehali na podporu Únie pre ich rýchle a bezproblémové oddelenie a následné začlenenie do štruktúr EÚ¹¹⁹. Právo na slobodu, kam patrí aj právo slobodného sebaurčenia národov, je predsa základným pilierom Európskej Únie.

EÚ sa však v obidvoch prípadoch nezachovala podľa ich očakávaní a vyhlásení. Škótska predstava o členstve spočívala v zahájení vyjednávania s Úniou ešte počas procesu osamostatňovania sa pre plynulý vstup ihneď po vzniku štátu.¹²⁰ Ešte v roku 2012 sa však prezident Európskej komisie José Manuel Barroso vyjadril k možnému osamostatneniu Škótska: „EÚ je založená na dohodách, ktoré sú platné iba pre tie členské štáty, ktoré s nimi

¹¹⁸ Walker, W. (2014). International reactions to the Scottish referendum. *International Affairs*(4), s. 743-759.

¹¹⁹ Keating, M. (Apríl-Jún 2015). The European Dimension to Scottish Constitutional Change. *The Political Quarterly*, 86, s. 201-208.

¹²⁰ Scottish Government (November 2013). Scotland's Future. Str. 13.-14.

súhlasili. Ak by časť územia členského štátu prestala patriť štátu a stala by sa samostatným štátom, tieto dohody by prestali byť platné pre dané územie. Inak povedané, novovzniknutý štát by sa kvôli svojej samostatnosti stal štátom mimo EÚ a jej dohody by prestali pre jeho územie platiť.“¹²¹ Pre Škótsko by to znamenalo štandardný proces požiadania o členstvo podmienené splnením istých podmienok a súhlasom všetkých členských štátov¹²². Kritériá pre vstup by pre Škótsko nemali byť problém, nakoľko je ekonomicky pomerne vitálne a v krajine platia normy EÚ. Ako dlho by tento proces trval tak závisí hlavne na priebehu vyjednávaní, s ktorým súvisí ústretovosť európskych inštitúcií a vlád členských štátov a ich ochota spolupracovať so Škótskom na rýchlom a bezproblémovom vstupe.

S ohľadom na súčasný nárast separatizmu viacerých území v Európe je v záujme EÚ ako celku aj v osobnom záujme väčšiny jej členov stabilizovať situáciu a neposkytnúť podporu secesionistom. Preto sa napríklad dva roky po Škótskom referende Španielsky premiér Mariano Rajoy vyjadril na snahu regiónu o odtrhnutie sa a zotrvanie v EÚ po Brexite: „*Chcem, aby to bolo jasné ... Škótsko nemá oprávnenie vyjednávať s Európskou Úniou. Španielsko je proti vyjednávaniu s hocikým iným ako s vládou Spojeného kráľovstva.*“¹²³ Španielsko neskôr zmiernilo svoje stanovisko vyjadrením, že nebude vetovať prihlášku Škótska do EÚ, svoj odmietavý postoj k jeho odtrhnutiu však nezmenilo.¹²⁴

Španielsky postoj je vo svetle zintenzívnenia snahy o osamostatnenie sa v Katalánsku logický. Katalánsko sa ale nenachádza v rovnakom postavení ako Škótsko. Kým Škótsku sa podarilo dohodnúť sa Britskou vládou na legálnom a obojstranne uznanom referende, Španielska ústava takéto hlasovanie nepripúšťa a centrálna vláda odmietla urobiť v tomto prípade kompromis. Madrid je však jednoznačne proti separatizmu, bez ohľadu na legitimitu individuálnych prípadov, čo potvrdzuje aj to, že ako jeden z mála členov EÚ neuznali

¹²¹ Barroso, J. M. (10. December 2012). Reply to lord Tugendhat.

¹²² European Commission (6. December 2016). *Steps towards joining*. Cit. 16. Máj 2018. Dostupné na Internet: European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/steps-towards-joining_en

¹²³ Reuters Staff (29. Jún 2016). If UK leaves the EU then Scotland leaves too, says Spain's Rajoy. *Reuters*. Cit. 16. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-scotland-spain-idUSKCN0ZF1FA>

¹²⁴ Farand, C. (2. Apríl 2017). Spain gives up threat to veto an independent Scotland's application to join the EU. *The Independent*. Cit. 17. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/spain-foreign-minister-alfonso-dastis-no-veto-independent-scotland-eu-membership-application-a7662531.html>

samostatné Kosovo.¹²⁵ Paradoxne teda Španielsko a nie Spojené kráľovstvo by hypoteticky predstavovalo najväčšiu prekážku pre vstup Škótska do európskych štruktúr.

Čo sa týka hlasovania v Katalánsku, v roku 2013 vtedajší prezident Európskej rady Herman Van Rompuy vyjadril svoj postoj, ktorý bol takmer identický so spomínaným stanoviskom Barrosa na Škótske referendum.¹²⁶ O štyri roky neskôr, Európska komisia reagovala na referendum oficiálnym vyhlásením, v ktorom zdôraznila jeho protiústavnosť a označila konflikt ako vnútornú záležitosť Španielska.¹²⁷ Nakoniec, súčasný prezident Európskej rady Donald Tusk pridal na sociálnej sieti Twitter príspevok: „*Pre EÚ sa nič nemení. Španielsko pre nás zostáva jediným diskutérom. Verím že Španielska vláda uprednostní silu argumentu pred argumentom sily.*“¹²⁸ Stanovisko EÚ je teda jasné: Neuznáva legalitu referenda ale ani sa nepúšťa do mediácie a odporúča dialóg ako riešenie situácie. Nevieme s istotou určiť postavenie EÚ k samostatnému Škótsku, keďže k tomu nedošlo. A však vzhľadom na to, že Británia umožnila Škótsku usporiadať právoplatné hlasovanie o nezávislosti a bola by povinná rešpektovať jeho výsledok, dá sa predpokladať väčšia medzinárodná podpora pre samostatné Škótsko ako pre Katalánsko.

Ako som spomenul, reakcie na výsledok Škótskeho referenda boli pozitívne. Prezident Barack Obama, ktorý počas dní vedúcich k referendu adresoval Spojené kráľovstvo ako „*mimoriadneho partnera pre Ameriku a silu dobra v nestabilnom svete*“ a prejavil vieru, že aj naďalej ostane „*silné, odolné a zjednotené*“¹²⁹, privítal jeho výsledok a prejavil radosť z „*pretrvávajúceho silného a jedinečného vzťahu s občanmi Veľkej Británie a Severného Írska*“.¹³⁰ Prezident Európskej komisie označil výsledok za: „*Dobrý pre zjednotenú, otvorenú*

¹²⁵ Chatham House International Law Discussion Group (22. Apríl 2008). Kosovo: International Law and Recognition. Londýn, Spojené kráľovstvo. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/il220408.pdf

¹²⁶ Rompuy, H. V. (2013). *Remarks by President of the European Council Herman Van Rompuy, on Catalonia*. tlačové vyhlásenie, European Council, Madrid.

¹²⁷ European Commission (2017). *Statement on the events in Catalonia*. tlačové vyhlásenie, Európska komisia, Brusel. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm

¹²⁸ Tusk, D. (27. Október 2017). *Twitter*. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/eucopresident/status/923914819631271936>

¹²⁹ Obama, B. (17. September 2014). *Twitter*. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/obamawhitehouse/status/512323729997967360>

¹³⁰ Obama, B. (2014). *Statement by the President on the Results of the Scottish Referendum*. tlačové vyhlásenie, The White House, Office of the Press Secretary, Washington. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/19/statement-president-results-scottish-referendum>

a silnejšiu Európu, za ktorú Európska komisia stojí“.¹³¹ Podľa Mariana Rajoya výsledok referenda bol najlepší možný pre nich aj pre Európu. Rajoya podporila aj kancelárka Angela Merkelová, ktorá zároveň vyjadrila podporu aj pre jeho postoj voči Katalánsku. Spokojnosť s výsledkom vyjadrili aj generálny tajomník NATO Anders Fogh Rasmussen, prezident Francois Hollande, Taliansky premiér Matteo Renzi či Český premiér Bohuslav Sobotka.¹³²

Naproti tomu reakcie na situáciu v Katalánsku adresovali hlavne zákrok Španielskej polície proti voličom. Väčšina reakcií spadá do troch kategórií: subjekty odsúdili násilie spáchané políciou na Kataláncoch, vyzdvihli dôležitosť dialógu a odmietli komentovať alebo neuznali výsledok hlasovania. Inštitúcie EÚ okrem spomínaných vyjadrení Európskej komisie a Rady nereagovali na priebeh alebo výsledok referenda. Z ďalších medzinárodných organizácií k problému prispel generálny tajomník OSN Antonio Guterres, ktorý prejavil vieru v schopnosť Španielska nájsť riešenie konfliktu¹³³ a vysoký komisár pre ľudské práva Zeid Ra'ad al-Hussein vyjadril znepokojenie nad spáchaným násilím.¹³⁴ Rovnako Belgický premiér Charles Michel vo svojom príspevku na Twitteri odsúdil násilie a vyzval strany na otvorenie dialógu.¹³⁵ Švajčiarsko sa dokonca prostredníctvom svojej štátnej televízie ponúklo ako mediátor.¹³⁶ Minister zahraničia Veľkej Británie Boris Johnson považuje referendum za vnútornú záležitosť Španielska, „dobrého priateľa a blízkeho spojenca pre Spojené kráľovstvo“ a zdôraznil potrebu rešpektovať jeho ústavu a zákony.¹³⁷

¹³¹ Barroso, J. M. (2014). *Statement by President Barroso on the results of the Scottish referendum*. European Commission. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-14-0919_en.htm

¹³² Macdonald, A., & Taylor, P. (19. September 2014). EU relief at Scotland's 'no' tinged with fear of nationalism. *Reuters*. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://uk.reuters.com/article/uk-scotland-independence-europe/eu-relief-at-scotlands-no-tinged-with-fear-of-nationalism-idUKKBN0HE10M20140919>

¹³³ U.S News (2. Október 2017). The Latest: UN Chief Hopes Sides Will Solve Catalan Crisis. Barcelona. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2017-10-01/the-latest-activists-await-ballots-in-banned-catalonia-vote>

¹³⁴ Reuters Staff (2. Október 2017). *U.N. rights boss seeks probe into Catalonia violence, political talks*. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-un/u-n-rights-boss-seeks-probe-into-catalonia-violence-political-talks-idUSKCN1C71CN>

¹³⁵ Michel, C. (1. Október 2017). *Twitter*. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/charlesmichel/status/914455311553040384>

¹³⁶ Reuters Staff (6. Október 2017). *Swiss ready to provide platform for dialogue in Catalan row - Swiss TV*. Zurich: Reuters. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://uk.reuters.com/article/uk-spain-politics-catalonia-swiss/swiss-ready-to-provide-platform-for-dialogue-in-catalan-row-swiss-tv-idUKKBN1CB1L9>

¹³⁷ Johnson, B. (1. Október 2017). *Twitter*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/borisjohnson/status/914578125681565697>

Za zmienku stojí postavenie Ruska ku Katalánskemu referendu. Oficiálne stanovisko Ruského ministerstva zahraničných vecí znie: „Vedené základnými princípmi medzinárodného práva, Ministerstvo zahraničných vecí Ruskej federácie považuje vývoj v Katalánsku za vnútornú záležitosť Španielska. Prejavujeme dôveru že situácia v Katalánsku bude vyriešená prostredníctvom dialógu, v zhode so Španielskymi zákonmi, v záujme jednotného a prosperujúceho Španielskeho kráľovstva a s rešpektom voči právam a slobodám všetkých občanov Španielska“.¹³⁸ Podľa ministerstiev obrany a zahraničia Španielska však privátne aj štátom riadené skupiny z Ruska pomocou šírenia dezinformácií na sociálnych sieťach ovplyvnili verejnú mienku o secesionizmu regiónu a jeho postavení v krajine.¹³⁹ Ich cieľ mal byť systematické vykresľovanie EÚ ako nestabilnej a nefunkčnej organizácie, niektoré názory hovorili až o blížiacej sa občianskej vojne.¹⁴⁰ Tieto skupiny údajne spolupracovali aj s aktivistami Julianom Assangeom a Edwardom Snowdenom, ktorý kritizovali konanie Španielska na Twitteri.¹⁴¹ Moskva obvinenia odmietla a držala sa oficiálneho vyhlásenia.¹⁴²

¹³⁸ The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (11. Október 2017). *Foreign Ministry statement on the situation in the Autonomous Community of Catalonia, Spain*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://www.mid.ru/en/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2895398

¹³⁹ Emmott, R. (13. November 2017). Spain sees Russian interference in Catalonia separatist vote. *Reuters*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-russia/spain-sees-russian-interference-in-catalonia-separatist-vote-idUSKBN1DD20Y>

¹⁴⁰ Bonet, P. (30. September 2017). Rusia utiliza el referéndum de Cataluña para disparar contra Bruselas. *El País*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet:

https://politica.elpais.com/politica/2017/09/30/actualidad/1506783603_211497.html

Alandete, D. (25. September 2017). How Russian news networks are using Catalonia to destabilize Europe. *El País*. Cit. 23. Máj 2018. Dostupné na Internet:

https://elpais.com/elpais/2017/09/25/inenglish/1506323273_063367.html

¹⁴¹ Milosevich-Juaristi, M. (20. November 2017). The ‘combination’: an instrument in Russia’s information war in Catalonia. Madrid: Real Instituto Elcano. Cit. 23. Máj 2018. Dostupné na Internet:

www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/147fabf2-1140-499d-a59f-150c1eba8026/ARI92-2017-MilosevichJuaristi-Combination-instrument-Russia-information-war-Catalonia.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=147fabf2-1140-499d-a59f-150c1eba8026

¹⁴² RT. (11. Október 2017). *Madrid approves of Russia’s stance on Catalonia, Spanish ambassador tells RT*. Cit. 23. Máj 2018. Dostupné na Internet: Russia Today: <https://www.rt.com/news/406367-spain-russia-catalonia-meddling/>

Záver

Škótsko aj Katalánsko tvoria historicky nedeliteľnú súčasť štátu, do ktorého patria, ich obyvatelia si však uchovali špecifické kultúrne, politické aj jazykové črty, ktorými sa odlišujú od väčšinovej populácie. Škótsko vstúpilo do zväzku s Anglickom ako rovnocenný partner a od začiatku žiadalo širšie právomoci a väčšiu slobodu, ktorú mu vláda Spojeného kráľovstva prostredníctvom postupnej devolúcie odovzdávala. Katalánsko tvorilo súčasť Španielska omnoho dlhšie ale jeho historické práva a privilégia boli rešpektované až do začiatku vlády Francisca Franca. Po jeho smrti a vzniku moderného demokratického Španielska Katalánci získali späť svoje špeciálne postavenie aj svoj jazyk, postupom času však v regióne začalo z kultúrnych a ekonomických dôvodov silnieť národnostné cítenie až do konfliktu so súčasnou vládnuou konzervatívnou stranou v Španielsku.

Referendá o nezávislosti Katalánska a Škótska majú isté spoločné znaky. Secesionistickí lídri oboch regiónov tvrdia, že ako samostatný štát by si ekonomicky polepšili a oba regióny sa obracali k Európskej Únii pre podporu a rýchlu integráciu po osamostatnení. Odlišujú sa však od seba predovšetkým v komunikácii so štátom, od ktorého sa chcú odtrhnúť. Hlasovanie v Škótsku bolo vďaka Edinburskej dohode legálne, riadne zorganizované a prebehlo bez väčších problémov, Britská vláda sa namiesto toho, aby nepovolila konanie referenda, rozhodla usporiadať vlastnú kampaň za zotrvanie Škótska v Spojenom kráľovstve. Oproti tomu Katalánske referendum bolo Madridom vyhlásené za protiústavné a ilegálne. To znamenalo, že Španielska vláda by nebola povinná uznať jeho výsledok, aj keby prebehlo rovnako hladko ako v Škótsku. Vláda však vynaložila veľké úsilie aby prekazila usporiadanie a konanie referenda, ktoré vyústilo až do brutálneho policajného zákroku proti voličom. Práve týmto zákrokom stratilo Španielsko v zahraničí tvár a pritiahlo ešte väčšiu pozornosť a podporu pre Katalánsku vec.

Z tohto rozdielu vyplynuli aj odlišné zahraničné reakcie. EÚ v prípade samostatného Škótska odmietla jeho automatický vstup do štruktúr Únie, neprotestovala však proti hlasovaniu. Naopak, viacero vysokopostavených funkcionárov EÚ neuznalo právnu platnosť referenda až do dňa jeho konania podporilo Španielsku vládu a v reakcii na žiadosti o mediáciu označila konflikt za vnútornú záležitosť krajiny. Po zverejnení výsledkov v Škótsku boli

zahraničné reakcie takmer bez výnimky pozitívne, na rozdiel od Katalánska, kde však zásah polície zatienil aj jeho kontroverzný výsledok.

Ako som spomenul, Škótsko získalo po rozhovore s vládou Spojeného kráľovstva mandát na usporiadanie legálneho referenda, diskutovať o jeho práve na hlasovanie o samostatnosti teda nie je potrebné. A však Katalánsku toto hlasovanie nebolo umožnené a argument práva na sebaurčenie bol počas boja o nezávislosť často spomínaný. Medzinárodné právo uznáva právo národov na sebaurčenie, pre Katalánsko to ale neznamená automatické odtrhnutie sa od Španielska a vytvorenie vlastného štátu, a to z viacerých dôvodov. Právo bolo používané hlavne v období dekolonizácie ako základ pre premenu bývalých koloniálnych dŕžav na samostatné štáty. Tejto situácii je Katalánsko samozrejme veľmi vzdialené. Právo na sebaurčenie bolo naposledy v Európe použité pri osamostatnení Kosova, kde však dochádzalo k násiliu páchanom vládou na jeho obyvateľoch, čo sa takisto v Katalánsku od čias vzniku demokratického Španielska nestalo. Nakoniec, secesia na základe sebaurčenia je tiež v rozpore s teritoriálnou integritou štátu, ktorá je ručená aj v medzinárodnom práve. Katalánsko by sa teda iba veľmi ťažko mohlo odvolať na toto právo, ak by sa chcelo úspešne odtrhnúť a byť uznané medzinárodným spoločenstvom.

Prvým cieľom práce bolo porovnať obe referendá. Zistil som, že napriek vonkajšej podobnosti medzi nimi existoval výrazný rozdiel. Referendum o nezávislosti v Škótsku bolo legálne, riadne usporiadané a jeho výsledok bol záväzný. Naproti tomu Katalánske referendum nebolo schválené Španielskou vládou, ktorá sa aktívne pokúšala zabrániť jeho uskutočneniu a jeho výsledok bol v najlepšom prípade informatívny. Rovnako pomerne tesný výsledok Škótskeho referenda vyjadruje názor 85 percent jeho populácie, ktorá sa hlasovania zúčastnila, Kým výsledok v Katalánsku, aj keď s 92 percentami jednoznačne pre nezávislosť, vyjadruje vôľu iba 43 percent jeho registrovaných voličov.

Druhým cieľom bolo porovnať reakcie medzinárodných aktérov, s dôrazom na EÚ. Tu som zistil, že v prípade Škótska medzinárodná komunita, napriek jasnej preferencii jeho zotrvania, rešpektovala referendum. V prípade Katalánska ho odmietla a postavila sa na stranu Španielskej vlády až do momentu policajného zákroku v deň jeho konania, kedy väčšina krajín a organizácií odsúdila policajnú brutalitu a volala po otvorení dialógu medzi

Katalánskom a Španielskom. EÚ v oboch prípadoch odmietla automatický vstup do európskych štruktúr, v prípade Katalánska zároveň neuznala hlasovanie ako právoplatné.

Zoznam použitej literatúry

Primárne zdroje

The UN General Assembly (14. December 1960). *Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*.

The UN General Assembly. (1966). *International Covenant on Civil and Political Rights*. New York

The UN General Assembly. (1966) *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. New York.

Barroso, J. M. (10. December 2012). *Reply to lord Tugendhat*.

Barroso, J. M. (2014). *Statement by President Barroso on the results of the Scottish referendum*. European Commission. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-14-0919_en.htm

Generalitat de Catalunya (23. Január 2013). *Resolution 5/X of the Parliament of Catalonia, adopting the Declaration of sovereignty and right to decide of the people of Catalonia*. Barcelona.

Generalitat de Catalunya (2006). *Statute of Autonomy of Catalonia 2006*.

The Electoral Commission (2014). *The 2014 Scottish Independence Referendum Voting Guide*. Edinburgh, Škótsko: The Electoral Commission.

European Commission (2017). *Statement on the events in Catalonia*. tlačové vyhlásenie, Európska komisia, Brusel. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm

Congreso de los Diputados (1978). *Constitución Española*. Madrid: Boletín Oficial del Estado.

The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation (11. Október 2017). *Foreign Ministry statement on the situation in the Autonomous Community of Catalonia, Spain*. Cit.

21. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://www.mid.ru/en/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2895398

Scottish Government (November 2013). *Scotland's Future*. Edinburgh: Scottish Government.

UK Government (1998). *Scotland Act*. (c. 46).

UK Government (20. Február 2013). *Devolution settlement: Scotland*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.gov.uk/guidance/devolution-settlement-scotland>

UK Government (2013). *Scottish Independence Referendum Act*.

Johnson, B. (1. Október 2017). *Twitter*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/borisjohnson/status/914578125681565697>

Macpherson, S. N. (2014). *Scotland and a Currency Union*.

Michel, C. (1. Október 2017). *Twitter*. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/charlesmichel/status/914455311553040384>

International Limited Observation Mission (2017). *PRELIMINARY STATEMENT*. The Hague Centre for Strategic Studies, Barcelona.

Obama, B. (2014). *Statement by the President on the Results of the Scottish Referendum*. tlačové vyhlásenie, The White House, Office of the Press Secretary, Washington. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/19/statement-president-results-scottish-referendum>

Obama, B. (17. September 2014). *Twitter*. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://twitter.com/obamawhitehouse/status/512323729997967360>

Rompuy, H. V. (2013). *Remarks by President of the European Council Herman Van Rompuy, on Catalonia*. tlačové vyhlásenie, European Council, Madrid. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140072.pdf

SCC. (1998). Reference re Secession of Quebec 2 SCR 217. CanLII.

Scottish Parliament (1979). Scotland Act 1978 Repeal transcript. Cit. 20. Marec 2018.

Dostupné na Internet: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1979/jun/20/scotland-act-1978-repeal>

Tusk, D. (27. Október 2017). *Twitter*. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://twitter.com/eucopresident/status/923914819631271936>

Wilson, W. (18. Január 1917). Fourteen points.

Odborné zdroje

Bolloten, B. (1991). *The Spanish Civil War: Revolution and Counterrevolution*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.

Broughton, David. *Scottish National Party*. s.l. : Encyclopædia Britannica, inc., 2017. Cit. 16. Máj 2018. Cit. 16. Marec 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.britannica.com/topic/Scottish-National-Party>

Connolly, C. (2013). Independence in Europe: Secession, Sovereignty, and the European Union. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 24, s. 67.

Crawford, J. (2006). *The Creation of States in International Law*. Oxford University Press.

Gall, G. L. (21. August 2013). *Québec Referendum (1995)*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: The Canadian Encyclopedia:

<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/quebec-referendum-1995/>

Guibernau, M. (Marec 2013). Prospects for an Independent Catalonia. *International Journal of Politics Culture and Society*, 27(1), s. 17. doi:10.1007/s10767-013-9165-4

Gyimesi, J. (16. Marec 2018). Právo národa na sebaurčenie a jeho prejavy v unitárnom štáte. *Projustice*. Cit. 20. Marec 2018. Dostupné na Internet:

<http://www.projustice.sk/obcianske-pravo/pravo-naroda-na-sebaurcenie-a-jeho-prejavy-v-unitarnom-state>

Harris, S. (2014). *Catalonia Is Not Spain: A Historical Perspective*. CreateSpace Independent Publishing Platform.

Herrera, J. M. (2012). *Spanish Civil War (1936--1939)*. In G. Martel, *The encyclopedia of war*. Hoboken: Wiley.

Chandler, C. J. (2002). Between court and counts: Carolingian Catalonia and the aprision grant, 778-897. *Early Medieval Europe*, 11, s. 19-44.

Chatham House International Law Discussion Group. (22. Apríl 2008). Kosovo: International Law and Recognition. Londýn, Spojené kráľovstvo. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/il220408.pdf

Chaytor, H. J. (1933). *A History of Aragon and Catalonia*. London: Methuan Publishing Ltd.

Keating, M. (Apríl-Jún 2015). The European Dimension to Scottish Constitutional Change. *The Political Quarterly*, 86, s. 201-208.

Maurois, A. (1978). *Dějiny Anglie*. Nakladatelství Lidové Noviny.

McConaghy, K. (2015). *Scotland and Separatism: Reverberations of the Scottish Independence Referendum on Separatist Politics*. the Handa Centre for the Study of Terrorism and Political Violence.

Mechlin, H. (2015). It's Scotland's Oil: Energy and National Identity in Newspaper Coverage of Scottish Independence. *The Journal of Politics and Society*, 26. doi:10.7916/D8CZ374X

Milosevich-Juaristi, M. (20. November 2017). The 'combination': an instrument in Russia's information war in Catalonia. Madrid: Real Instituto Elcano. Cit. 23. Máj 2018. Dostupné na Internet: www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/147fabf2-1140-499d-a59f-150c1eba8026/ARI92-2017-MilosevichJuaristi-Combination-instrument-Russia-information-war-Catalonia.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=147fabf2-1140-499d-a59f-150c1eba8026

Sholod, B. (1966). *Charlemagne in Spain: The Cultural Legacy of Roncesvalles*. Librairie Droz.

Thürer, D., & Burri, T. (2008). Self-Determination. In M. P. Law, *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*. Max Planck Foundation.

Trueta, J. (1946). *The Spirit of Catalonia*. New York: Oxford University Press.

Vintró, J. (2017). Legality and the referendum on independence in Catalonia. Barcelona.

Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

http://idpbarcelona.net/docs/blog/legality_referendum.pdf

Walker, W. (2014). International reactions to the Scottish referendum. *International Affairs*(4), s. 743-759. doi:10.1111/1468-2346.12138

Wormald, J., Armitage, D., Boardman, S., Brown, M., Forsyth, K., & others, a. (2005). *Scotland A History*. New York: Oxford University Press.

Internetové zdroje

Alandete, D. (25. September 2017). How Russian news networks are using Catalonia to destabilize Europe. *El País*. Cit. 23. Máj 2018. Dostupné na Internet:

https://elpais.com/elpais/2017/09/25/inenglish/1506323273_063367.html

Andrew Black, A. J. (13. Február 2014). Scottish independence: 'Yes' vote means leaving pound, says Osborne. *BBC Scotland*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-26166794>

Badcock, J. (11. November 2015). Catalonia's parliament votes to begin setting up an independent state. *The Telegraph*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/11984516/Catalonias-parliament-votes-to-begin-setting-up-an-independent-state.html>

BBC. (14. August 2007). *SNP outlines independence plans*. Cit. 18. Marec 2018. Dostupné na Internet: BBC News: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6944934.stm

BBC. (6. Máj 2011). *Scottish election: Salmond victorious after party's win*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: BBC News: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-13305522>

BBC. (2012). *Scottish independence: Blair Jenkins named Yes Scotland chief*. BBC News. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18610027>

BBC. (2014). *Scotland Decides*. BBC News. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>

BBC. (8. September 2014). *Scottish independence: Brown sets out more powers timetable*. BBC News. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29115556>

BBC. (10. September 2014). *Scottish independence: Cameron, Clegg and Miliband make Scotland 'No' vote plea*. BBC News. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29136699>

BBC. (22. August 2014). *Scottish independence: Yes declaration hits million target*. BBC News. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-28894313>

BBC. (2014). *The Wars of Independence*. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: http://www.bbc.co.uk/scotland/history/articles/the_wars_of_independence/

BBC. (1. Október 2017). *Catalan referendum: 'Hundreds hurt' as police try to stop voters*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: BBC News: <http://www.bbc.com/news/world-europe-41461032>

BBC. (14. Máj 2018). *Catalonia profile - Timeline*. Cit. 12. Február 2018. Dostupné na Internet: BBC News: <http://www.bbc.com/news/world-europe-20345073>

Bonet, P. (30. September 2017). *Rusia utiliza el referéndum de Cataluña para disparar contra Bruselas*. *El País*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://politica.elpais.com/politica/2017/09/30/actualidad/1506783603_211497.html

Bosch, S. (21. September 2017). *Here's how bad economically a Spain-Catalonia split could really be*. *CNBC*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.cnbc.com/2017/09/21/heres-how-bad-economically-a-spain-catalonia-split-could-really-be.html>

Brocklehurst, S. (16. Apríl 2013). Who has a right to claim North Sea oil? *BBC Scotland*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-20042070>

Burgen, S. (5. Apríl 2018). Former Catalan police chief charged over role in independence bid. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/05/former-catalan-police-chief-charged-over-role-in-independence-bid>

Burchard, H. v. (1. Október 2013). New Catalan president wants independence within 18 months. *Politico*. Cit. 16. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.politico.eu/article/new-catalan-president-carles-puigdemont-spain-independence/>

Carrell, S. (2011). Scottish independence: Cameron gives green light to referendum. *The Guardian*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2011/may/08/cameron-green-light-scottish-referendum>

Carrell, S. (2012). Barroso casts doubt on independent Scotland's EU membership rights. *The Guardian*. Cit. 6. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2012/sep/12/barroso-doubt-scotland-eu-membership>

Carrell, S. (20. August 2014). SNP accused of exaggerating North Sea oil reserves by up to 60%. *The Guardian*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/business/2014/aug/20/snp-accused-exaggerating-north-sea-oil-reserves>

Castillo, R., & Edwards, S. (20. September 2017). Spanish police raid Catalan government to halt banned referendum. *Reuters*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia/spanish-police-raid-catalan-government-to-halt-banned-referendum-idUSKCN1BV0U0>

European Commission. (6. December 2016). *Steps towards joining*. Cit. 16. Máj 2018. Dostupné na Internet: European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/steps-towards-joining_en

Emmott, R. (13. November 2017). Spain sees Russian interference in Catalonia separatist vote. *Reuters*. Cit. 21. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-russia/spain-sees-russian-interference-in-catalonia-separatist-vote-idUSKBN1DD20Y>

Farand, C. (2. Apríl 2017). Spain gives up threat to veto an independent Scotland's application to join the EU. *The Independent*. Cit. 17. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/spain-foreign-minister-alfonso-dastis-no-veto-independent-scotland-eu-membership-application-a7662531.html>

Giugliano, F. (25. Október 2017). Catalans Would Pay a High Price for Independence . *Bloomberg*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.bloomberg.com/view/articles/2017-10-06/catalans-would-pay-a-high-price-for-independence>

Government, UK. (2014). *Scottish independence referendum*. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about>

Chakraborty, A. (13. Január 2014). Dude, where's my North Sea oil money. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jan/13/north-sea-oil-money-uk-norwegians-fund>

Charlemagne. (10. November 2014). Catalonia's independence vote Yes and no. *The Economist*. Cit. 20. Február 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.economist.com/blogs/charlemagne/2014/11/catalonias-independence-vote>

Johnson, S. (24. Jún 2013). Independent Scotland 'faces dilemma between Trident and Nato'. *The Telegraph*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/scotland/10139820/Independent-Scotland-faces-dilemma-between-Trident-and-Nato.html>

Jones, S. (13. Marec 2017). Catalan ex-president Artur Mas barred from holding public office. *The Guardian*. Cit. 16. Marec 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.theguardian.com/world/2017/mar/13/catalan-ex-president-artur-mas-barred-from-holding-public-office>

Jones, S. (2. Október 2017). Catalan referendum: preliminary results show 90% in favour of independence. *The Guardian*. Cit. 4. Marec 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.theguardian.com/world/2017/oct/01/dozens-injured-as-riot-police-storm-catalan-ref-polling-stations>

Kassam, A. (14. Október 2014). Catalonia to hold unofficial poll instead of independence referendum. *The Guardian*. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.theguardian.com/world/2014/oct/14/catalonia-calls-off-november-independence-referendum>

Katz, G. (2. Október 2017). Spanish police attacks on would-be voters in Catalonia - mistake or part of a plan? *CBC*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<http://www.cbc.ca/news/world/catalonia-referendum-police-analysis-1.4317724>

Kerr, A. (2017). Scottish devolution referendum: The birth of a parliament. *BBC*. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-41189455>

Libby Brooks, S. C. (9. September 2014). Scottish independence: everything you need to know about the vote. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/2014/sep/09/-sp-scottish-independence-everything-you-need-to-know-vote>

Macalister, T. (8. September 2014). How much North Sea oil revenue can an independent. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/politics/reality-check/2014/sep/08/north-sea-oil-revenue-independent-scotland>

Macdonald, A., & Taylor, P. (19. September 2014). EU relief at Scotland's 'no' tinged with fear of nationalism. *Reuters*. Cit. 18. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://uk.reuters.com/article/uk-scotland-independence-europe/eu-relief-at-scotlands-no-tinged-with-fear-of-nationalism-idUKKBN0HE10M20140919>

Martin Jacob, A. L. (24. August 2014). Salmond threatens a shabby end to a beneficial union. *Financial Times*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.ft.com/content/6f0fb7b6-2a08-11e4-8139-00144feabdc0>

McRae, H. (28. Október 2017). Catalonia could be an extremely successful economy and EU member state. *Independent*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.independent.co.uk/voices/catalonia-spain-independence-vote-economy-population-location-trade-currency-a8025051.html>

Milne, C. (14. Júl 2016). How much does Trident cost? *Fullfact*. UK. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://fullfact.org/economy/trident-nuclear-cost/>

Morris, N. (2014). Scottish independence vote: Supporters are 'biggest grassroots movement'. *Independent*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/scottish-independence-vote-supporters-are-biggest-grassroots-movement-9457481.html>

Mufson, S. (18. September 2014). Just how oil rich is Scotland? *The Washington Post*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2014/09/18/just-how-oil-rich-is-scotland/?utm_term=.185d75f01539

U.S. News (2. Október 2017). The Latest: UN Chief Hopes Sides Will Solve Catalan Crisis. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.usnews.com/news/world/articles/2017-10-01/the-latest-activists-await-ballots-in-banned-catalonia-vote>

Scottish Parliament. (2016). Devolved and Reserved Matters. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.parliament.scot/visitandlearn/Education/18642.aspx>

UK Parliament. (dátum neznámy). The evolution of Parliament. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: [https://www.parliament.uk/about/living-](https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/)

[heritage/evolutionofparliament/](https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/)

Penty, C., & Tadeo, M. (21. September 2017). Spain Hires Cruise Liner to House Police in Rebel Catalonia. *Bloomberg*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-09-21/spain-hires-cruise-liner-to-house-police-in-rebel-catalonia>

Ramos, J. (2016). La Barcino romana: el retiro de las legiones cántabras. Cit. 10. Febrúar 2018. Dostupné na Internet: <http://lugaresconhistoria.com/barcino-romana-barcelona>

Staff Reporter. (2012). Advocate General says SNP's referendum plans would be 'contrary to the rule of law'. *The Courier*. Cit. 18. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://web.archive.org/web/20140109184938/http://www.thecourier.co.uk/news/politics/advocate-general-says-snp-s-referendum-plans-would-be-contrary-to-the-rule-of-law-1.49938>

Ríos, P. (6. September 2017). Las diez claves de la ley del referéndum de Cataluña. *El País*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://elpais.com/ccaa/2017/09/06/catalunya/1504677760_128384.html

Rogers, J. (6. Október 2017). Major Spanish bank to move OUT of Catalonia as pressure mounts on independence chasers. *Express*. Cit. 5. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.express.co.uk/news/world/862984/Catalonia-independence-referendum-Banco-Sabadell-La-Caixa-stock-market>

Rosen, A. (18. September 2014). Here's How David Cameron Blundered Into Letting Scotland Vote On Its Own Independence. *Business Insider*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.businessinsider.com/how-cameron-blundered-scotlands-independence-vote-2014-9>

RT. (11. Október 2017). *Madrid approves of Russia's stance on Catalonia, Spanish ambassador tells RT*. Cit. 23. Máj 2018. Dostupné na Internet: Russia Today: <https://www.rt.com/news/406367-spain-russia-catalonia-meddling/>

Rubio, J., & Peinado, M. (10. Október 2017). La declaración de independencia que duró menos de un minuto. *El País*. Cit. 4. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://verne.elpais.com/verne/2017/10/10/articulo/1507653719_231546.html

The National Library of Scotland. (dátum neznámy). James VI and the Union of Crowns. Cit. 19. Febrúar 2018. Dostupné na Internet: <https://digital.nls.uk/unionofcrowns/index.html>

Should Scotland be an independent country? (dátum neznámy). Cit. 5. Jún 2018. Dostupné na Internet: What Scotland Thinks: <http://whatscotlandthinks.org/questions/should-scotland-be-an-independent-country#table>

Reuters Staff. (29. Jún 2016). If UK leaves the EU then Scotland leaves too, says Spain's Rajoy. *Reuters*. Cit. 16. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-scotland-spain-idUSKCN0ZF1FA>

Reuters Staff. (6. Október 2017). Swiss ready to provide platform for dialogue in Catalan row - Swiss TV. Zurich: Reuters. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://uk.reuters.com/article/uk-spain-politics-catalonia-swiss/swiss-ready-to-provide-platform-for-dialogue-in-catalan-row-swiss-tv-idUKKBN1CB1L9>

Reuters Staff. (2. Október 2017). *U.N. rights boss seeks probe into Catalonia violence, political talks*. Cit. 19. Máj 2018. Dostupné na Internet: Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-un/u-n-rights-boss-seeks-probe-into-catalonia-violence-political-talks-idUSKCN1C71CN>

The CNN Wire Staff. (11. Júl 2010). *More than 1 million protest court ruling in Barcelona*. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet: CNN: <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/07/11/spain.protests/index.html>

Strange, H., Badcock, J., & Nianias, H. (1. Október 2017). Catalan referendum: Riot police 'fire rubber bullets' at crowd as they block voters at besieged polling stations - latest news. *The Telegraph*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet: <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/01/catalan-referendum-spanish-riot-police-force-way-polling-station/>

STV. (2011). *SNP launch 'Re-elect' manifesto with independence referendum vow*. STV. Cit. 17. Marec 2018. Dostupné na Internet: <https://stv.tv/news/scotland/243521-snp-launch-manifesto-with-50m-fund-for-young-scots/>

Verne. (22. September 2017). La Policía Nacional se aloja en Barcelona en un barco adornado con Piolín y Silvestre. *El País*. Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: https://verne.elpais.com/verne/2017/09/22/articulo/1506064053_793109.html

Villanueva, N. (2014). El TC tumba por unanimidad la declaración soberanista de Mas. *ABC*. Cit. 19. Február 2018. Dostupné na Internet:

<http://www.abc.es/espana/20140325/abci-declaracion-soberanista-201403251818.html>

Výsledky Hlasovania o budúcnosti Katalánska z roku 2014, Cit. 6. Máj 2018. Dostupné na Internet: <http://www.participa2014.cat/resultats/dades/en/escr-tot-resum.html>

Human Rights Watch. (12. Október 2017). España: La policía utilizó la fuerza de manera excesiva en Cataluña. Londýn, Anglicko. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.hrw.org/es/news/2017/10/12/espana-la-policia-utilizo-la-fuerza-de-manera-excesiva-en-cataluna>

Watt, N. (8. Máj 2014). David Cameron defends decision to allow Scottish independence vote. *The Guardian*. Cit. 7. Máj 2018. Dostupné na Internet:

<https://www.theguardian.com/politics/2014/may/08/david-cameron-defends-decision-scottish-independence-referendum>

Wintour, P. (2007). SNP wins historic victory. *The Guardian*. Cit. 17. Marec 2018.

Dostupné na Internet: <https://www.theguardian.com/uk/2007/may/04/scotland.devolution>